

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קונטרס מאמרים

על

מזמור קי"ח

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור לקראת יום הבהיר י"א ניסן, ה'תשע"ט

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה
צדי"ק שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית זי"ע

©

Published and Copyright 2019 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5779 • 2019

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

פתח דבר

בעמדינו שלשים יום לפני יום הבהיר י"א ניסן הבעל"ט, הננו מוציאים לאור מאמרים השייכים לקאפיטל קי"ח שבתהלים, שמתחילים לומר ביום הבהיר י"א ניסן השתא:

- א) ד"ה הודו לה' כי טוב, ש"פ וארא ר"ח שבט, ה'תשכ"ב.
- ב) ד"ה מן המיצר, יום ב' דראש השנה ה'תשכ"ו.
- ג) ד"ה מן המיצר, יום ב' דראש השנה ה'תשל"ח.
- ד) ד"ה הוי' לי בעוזרי, י"ב תמוז ה'תשי"ז.
- ה) ד"ה הוי' לי בעוזרי, י"ב תמוז ה'תשמ"א
- ו) ד"ה זה היום עשה הוי', י"ב תמוז ה'תשל"ח.

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

י"א אדר שני, ה'תשע"ט,
צדי"ק שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית נ"ע זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

תוכן המאמרים

הודו לה' כי טוב, ש"פ וארא, ראש חודש שבט, ה'תשכ"ב

„הודו לה' כי טוב” – קאי על תרי"ג מצוות דאורייתא, ו„יאמר נא ישראל גו” – קאי על ז' מצוות שהוסיפו חכמי ישראל, כדי שיהי' „לעולם חסדו”, שיאיר חסד ה' העליון למטה באישון לילה. וזוהי גם השייכות לראש חודש – שענינו המשכת הקדושה בימות החול.

ע"י המצוות דרבנן נמשך אור נעלה יותר מאשר ע"י המצוות דאורייתא, ומצד גודל מעלת האור ה"ה נמשך ומאיר למטה יותר. ועילוי גדול יותר בעבודה ד„בכל דרכיך דעהו”, שבעניני הרשות (שאינם מצוה) נעשה „דעהו”, וזהו „פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה”, שעל ידם נעשה „לאשתאבא בגופא דמלכא”.....

ט

מן המיצר קראתי י"ה, יום ב' דראש השנה, ה'תשכ"ו

תפלת העני, שישפוך שיחו (התרעומות על הקב"ה) על היותו בבחי' **מקבל** – שייכת בכל המדרגות (גם לפני הצמצום) שיש בהם **משפיע ומקבל**. ובהתאם לכך יש חילוקי מדרגות בענין העניות – מיצר – שגם מדרגה נעלית היא בבחי' מיצר לגבי מדרגה נעלית יותר. וכמו שופר סתם (תפארת) ושופר גדול (בינה) – שגם לאחרי היציאה מהמיצר דשופר (שצדו אחד קצר) סתם, הרי זה עדיין בחי' מיצר לגבי שופר גדול. ולכן, לאחרי כללות העבודה דחודש אלול כו' עד לבוקר דר"ה לפני תק"ש, באים להכרה שזהו מיצר לגבי עצמות אוא"ס דלית מחשבה תפיסא בי' כלל.

וזהו שהמיצר הוא באופן שישראל **עושין עצמן** רשין, דכיון שהמיצר הוא רק לגבי עצמות אוא"ס, שאין לנו השגה ותפיסא בו, לא נרגש אצלנו ענין המיצר כמו שהוא לאמיתתו. ומ"מ הרי זה ענין **אמיתי**, וכמו דעת תחתון שגם הוא אמת.

המיצר שמצד העדר תפיסת מקום לגבי העצמות הוא באופן של העדר המציאות לגמרי, בלי שום ציור (ולא כמו המיצר שע"פ טו"ד, שיש בו ציור, מדידה והגבלה). וזהו שתלה הכתוב היו"ט דר"ה במה שהחודש מתכסה בו – העדר המציאות לגמרי. ומיצר זה יכול להתבטא בקריאה פשוטה (קראתי) דוקא. ועל ידו נמשכת בחי' שלמעלה מגדר של מציאות – מרחב העצמי דעצמות אוא"ס, כשם שע"י קריאת השם נפנה בכל עצמותו . . .

יד

מן המיצר, יום ב' דראש השנה, ה'תשל"ח

הבקשה מן המיצר בר"ה לפני תק"ש – אף שלכאורה נמצאים כבר בני"

תוכן הענינים – מאמרים

במעמד ומצב של מרחב, לאחרי הקדמת העבודה דחודש אלול וימי הסליחות כו'. ועד"ז בנוגע לארץ ישראל ותורה שבע"פ, ששייכים לר"ה, שהם כבר באופן של מרחב: א"י – ארץ טובה ורחבה, ותושבע"פ – רחבה מיני ים. ועד"ז בפסוק מן המיצר, שבא לאחרי כי לעולם חסדו ד"פ – תוקף חסדו של הקב"ה.

והביאור – ע"פ הדיוק במ"ש, מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה", ב"פ י"ה, שהמיצר הוא מצד החילוק דו"ה שאינו בערך לי"ה, שלכן לעתיד לבוא יהי ב"פ י"ה, שגם ו"ה יהי כמו י"ה.

דוקא לאחרי תכלית השלימות שנותן הקב"ה מלמעלה, נרגש שכל זה עדיין ענין של מיצר לגבי הקב"ה בעצמו, וכמשל הפיקח שאומר אנה נסיב מלכא.

חילוקי דרגות במיצר ומרחב, שהמיצר דשל המדריגה העליונה הוא למעלה מהמרחב של המדריגה התחתונה, וכמו בשופר גדול, שצדו הקצר אינו צר כ"כ כמו בשופר קטן. ובאופן כזה צ"ל העלי' מדרגא לדרגא, עד שבאים למרחב י"ה.

כד

הוי' לי בעוזרי, י"ב תמוז, ה'תשי"ז

הענין ד"זמירות" הוא בעיקר ב"חוקים" (דהיינו בענין ה"חוקים" שישנו בכל המצוות – קיומם להיותם רצון ה' שלמעלה מטעם), כי בבחי' זו נרגש שכל העולמות בטלים במציאות לגבי דקדוק אחד מדקדוקי תורה ("זמירות" לשון שבח), ועיי"נ נמשך כן גם בעולם ומתבטלים השונאים ("זמירות" לשון כריתה, "לזמר עריצים").

החילוק בין העבודה ד"עדות" ל"חוקים": "עדות" הו"ע רעותא דלבא, שכיון שענינו רצון, ה"ה בבחי' מציאות; ו"חוקים" הו"ע קבלת-עול, כמו עבד שאין לו רצון כלל, אמיתית הביטול. ועד"ז בנוגע להמצוות עצמם, שענין ה"עדות" שבמצוות הוא המשכה וגילוי, וענין ה"חוקים" הוא רצון עצמי שלמעלה מגילוי.

וזהו "זמירות" היו לי חוקיך, שאמיתית הענין ד"זמירות" ישנו רק בהדרגא ד"חוקים", ולא בהדרגא ד"עדות" שיש שם איזו מציאות. הטעם שנענש על זה דוד – כי התורה שמצד רצון העצמי (שהו"ע החוקים) היא דוגמת הענין ד"יחיד" שלמעלה מהעולם (הוי' לשון "הי' הוה ויהי' כאחד", "מצוי ראשון", "יסודות"), ולכן הביורר עיי"ז הוא בדרך דחי' ("לזמר עריצים"); ואמיתית הענין דאחדות הוי' (הוי' שהוא שם העצם, "אמיתת המצא") היא כשהוא גם מצד העולם, "הוי' אחד" (הוי' לשון מהוה, "ממציא כל נמצא", "חכמות"), בירור שע"י המשכת גילוי אור בעולם.

וזהו "הוי' לי בעוזרי", המשכת שם הוי' שלמעלה מהשתלשלות בהניצוצות המתבררים, ועיי"ז "אראה בשונאי", ראיית אלקות במוחש גם בעניני העולם.

לז

הוי' לי בעוזרי, י"ב תמוז, ה'תשמ"א

זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי – אמר דוד בעת צרתו, לשמח את

תוכן הענינים – מאמרים

לבו בתורה, שכל העולמות תלויים בדקדוק אחד של תורה, ולכן לגבי התורה אין תפיסת מקום לעניני העולם.

ומ"ש חוקיך דוקא – כיון שצריך לקיים כל עניני התורה, גם עדות ומשפטים, באופן של חוקים – בגלל ציווי הקב"ה. וענין זה נעשה ע"י עבודת התפלה, ובאופן דתפלה לעני כי יעטוף – כמו עני שאין לו כלום, ורק עומד הכן לקיים ציווי הקב"ה בתור חוקה, להתקשר עם הקב"ה, באופן שלפני הוי' ישפוך שיחו.

ועוד פירוש בזמירות, מלשון לזמר עריצים, לבטל יניקת החיצונים בב' האופנים: ממעל ומתחת. אבל, ענין זה אינו תכלית שלמות העבודה (ולכן נענש על זה), אלא יש לפעול בריר העולם, לעשות לו ית' דירה בתחתונים. וזהו הוי' לי בעוזרי – שהם ניצוצי הקדושה המתבררים, שמסייעין לו בעבודתו, וכן אלו שהוא בא לטהר, שגם הם מסייעים בעבודתו של זה הבא לטהרם

מח

זה היום עשה ה', י"ב תמוז, ה'תשל"ח

מעלת היום שנעשה בו נס – (א) בהיותו יום זכאי מצ"ע, (ב) שע"י הנס נעשה זכאי עוד יותר (שהרי ענינו של נס הוא הרמה ועל'י' בהטבע, מקום וזמן).

ב' סוגים בנסים – נסים שלמעלה מהטבע (ששרשם מהגילוי דהוי' עצמו), ונסים המלוכשים בטבע (ששרשם מהגילוי דשם הוי' כמו שמתלבש בשם אלקים). ועיקר הענין ד"נס" לשון הרמה הוא בנסים המלוכשים בטבע (אף שישנו גם בנסים שלמעלה מהטבע).

וזהו "אין אנו יודעים במה לשמוח אם ביום או בהקב"ה": "יום" הו"ע הרמת הטבע שע"י הנס (והמעלה שבו – מצד ענין הגילוי, ידיעה והשגה), ו"הקב"ה" הו"ע הנס עצמו (והמעלה שבו – מצד דרגת האור). ובא שלמה ופירש, נגילה ונשמחה בך", בהקב"ה (חיבור קדוש וברוך), עצמות שלמעלה גם מסובב, ולכן בכחו לחבר שני הפכים.

וממשיך "בך ביראתך" – המשכת העצמות ע"י היראה; "בך בתורתך" – גילוי העצמות ע"י התורה; "בך בישועתך" – ישועה בלבושי הטבע; "בך בעשרים ושתים אותיות" – אותיות התורה, שהם (א) כלים להמשכת העצמות, (ב) חיותו של כאו"א מישראל.

וכיון שהשמחה היא "בך בעצמותך", נעשה פריצת כל הגדרים באופן נעלה יותר מכפי שהי' קודם השמחה

נו

בס"ד. ש"פ וארא, ראשי-חודש שבט, ה'תשכ"ב

(הנחה בלתי מוגה)

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו¹ (וחוזר וכופל בג' הפסוקים שלאח"ז)² יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו, יאמרו נא בית אהרן כי לעולם חסדו, יאמרו נא יראי ה' כי לעולם חסדו. ומבואר בזה במאמר של רבינו הזקן (בביכיל המאמרים מהשנים תקס"ג-ס"ד, שכו"כ מהם עדיין לא נדפסו, ואפילו לא נתפרסמו)³, דמ"ש הודו לה' כי טוב קאי על התורה, דאין טוב אלא אור, כמ"ש⁴ וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא תורה⁵, שנאמר⁶ ותורה אור. ויש להוסיף בזה, שמלבד זה שהתורה היא תורה אור, ואין טוב אלא אור, הרי מצינו שהתורה עצמה נקראת טוב, כמ"ש⁷ כי לקח טוב נתתי לכם תורתי גו'. אמנם, כיון שבתורה ישנם תרי"ג מצוות דאורייתא (כמארז"ל⁸ תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה, כמ"ש⁹ תורה צוה לנו משה מורשה, תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי הוי (תרי"א מצוות שצוה לנו משה, ועוד שתים) אנכי ולא יהי לך מפי הגבורה שמענו), ונוסף לזה ישנם גם ז' מצוות דרבנן שתיקנו חכמי ישראל, הנה מ"ש הודו לה' כי טוב (שנוכר ה' לברו, ולא ישראל), קאי על תרי"ג מצוות דאורייתא שנאמרו לו למשה, ומ"ש יאמר נא ישראל, קאי על ז' מצוות דרבנן, היינו, שגם כנס"י יאמר להמשיך המשכות אור א"ס ע"י ז' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל. ומש"נ יאמר נא ישראל, יאמרו נא בית אהרן, יאמרו נא יראי ה', הרי זה לפי שכללות העבודה דישראל נחלקת לג' הסוגים שבבנ"י, כהנים לויים וישראלים, וזהו יאמר נא ישראל, ישראלים, יאמרו נא בית אהרן, כהנים, ויאמרו נא יראי ה' קאי על לויים, שעבודתם היא בקו הגבורות¹⁰, יראה. והיינו, שגם ז' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל נחלקים לג' הקוין,

(1) תהלים קיח, א.

(2) שם, ב"ד.

(3) נדפס לאח"ז במאמרי אדה"ז תקס"ד ע'.

לה ואילך. וראה גם אוה"ת נ"ך כרך ב ע' א' (התחלת המאמר).

(4) בראשית א, ד.

(5) אבות פ"ו מ"ג.

(6) משלי ו, כג.

(7) שם ד, ב. אבות שם.

(8) מכות כג, סע"ב ואילך.

(9) ברכה לג, ד.

(10) ראה תניא פ"ג (ע, ב). לקו"ת קרח

מד, ב ואילך. ובכ"מ.

חסד גבורה תפארת (שדוגמתם בישראל הם ג' הסוגים דכהנים לויים וישראלים), כמו שכללות התורה נחלקת לג' הקוין¹¹, תורה עבודה וגמ'¹² ח' וכללות ענין הו' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל הוא כדי שיהי' לעולם חסדו (כפי שממשיך ומסיים בכל ג' הפסוקים הנ"ל כי לעולם חסדו), היינו, שיהי' חסד ה' העליון מאיר גם למטה מטה באישון לילה כו'. והענין בזה, שז' מצוות דרבנן ניתוספו בזמן בית שני שתקנו חכמי ישראל בראותם שאין גילוי אלקות בכנס"י כ"כ ע"י המצוות דאורייתא, מפני הנפילה שנפלו ממדריגתם, ולא יוכלו להאיר האור בכלי בתומ"צ, לזאת הוסיפו מצוות דרבנן לפי העת והזמן, כמו מצות נר חנוכה בימי חשמונאי, שמצד החושך שהי' בזמן מלחמת היונים, הנה כאשר הי' נצחון החשמונאים תיקנו מצות נר חנוכה, ומגילה בימי מרדכי, מצד החושך דגזירת אחשורוש והמן כו', ונטילת ידים תיקן שלמה, שגם ענין זה הי' מצד ההעלם וההסתר שהי' אז¹³ (ע"כ תוכן המאמר).

ב) ויש לקשר ענין זה עם ראש חודש, שבו אומרים פסוקים הנ"ל (הודו לה' גו' יאמר נא ישראל וגו') באמירת הלל, שגם היא מצוה דרבנן¹⁴. והענין בזה, כידוע¹⁵ שענינו של ראש חודש הוא המשכת אור הקדושה גם בימות החול, שהרי כשחל ראש חודש בימות החול (דלא כר"ח זה שחל ביום השבת) הרי הוא מותר בעשיית מלאכה¹⁶, ואעפ"כ אומרים בו הלל, מלשון בהל¹⁷ נר¹⁸, שהו"ע של המשכת וגילוי אור, היינו, שיומשך האור גם בימות החול ובעובדין דחול¹⁹. וזהו גם כללות ענין ז' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל, היינו, שפעלו בענינים שמצד עצמם אינם מצוה וקדושה, עניני חול, שגם הם יהיו עניני מצוה וקדושה.

ג) והנה כללות האור שנמשך ע"י ז' מצוות דרבנן שענינם המשכת הקדושה בעניני חול הוא אור נעלה יותר מאשר האור שנמשך ע"י תרי"ג מצוות דאורייתא²⁰, ומצד גודל מעלת האור ביכלתו להיות נמשך ולהאיר למטה יותר גם בעניני חול, והיינו, שכדי לפעול ולהאיר

11) ראה תניא פמ"ו (סה, סע"ב). ועוד.

12) אבות פ"א מ"ב.

13) ראה אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תנב. דרמ"צ). ועוד.

14) ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א תו"מ ח"ב ע' 83 ואילך.

15) ראה לקו"ת ברכה צו, ד ואילך.

16) ראה אוה"ת שה"ש שם ע' תסד ואילך. סה"מ פרי"ת ע' רו ואילך. ועוד.

17) ראה לקו"ת ברכה צו, ד ואילך.

18) ראה לקו"ת ברכה צו, ד ואילך.

19) ראה לקו"ת ברכה צו, ד ואילך.

20) ראה לקו"ת ברכה צו, ד ואילך.

למטה יותר גם בעניני חול, לא מספיק המשכת האור שע"י תרי"ג מצוות דאורייתא, אלא צ"ל המשכת אור נעלה יותר שנמשך ע"י ז' מצוות דרבנן. וע"ד המבואר בענין מצות נר חנוכה, שאף שתיקנוה חכמים לזכר הנס שהי' בנרות המקדש, מ"מ, יש חילוק בין מצות נר חנוכה שמדרבנן למצות הדלקת הנרות במקדש שהיא מן התורה, דהנה, מצות הדלקת נרות המקדש היתה (לא בעזרת נשים, ולא בעזרת ישראל, אלא) בהיכל פנימה דוקא (ורק ע"י חלוני שקופים אטומים²¹ הי' האור יוצא ומאיר גם לחוץ), משא"כ מצות נר חנוכה היא על פתח ביתו מבחוץ²² דוקא, כיון שענינה הוא להאיר את החוץ²³, ועד שהפעולה דנר חנוכה היא להיות כליא רגלא דתרמודאי²², דתרמודאי קאי על הקליפות שמורדים במלכות שמים, כדאיתא בספרי קבלה²⁴ שתרמודאותיות מורדת, ומרומז גם בנגלה דתורה, כדמשמע בגמרא²⁵ שהיו עבדי שלמה שמרדו בו ונתערבו בין התרמודים, וכיון שבשלמה כתיב²⁶ וישב שלמה על כסא ה', הרי ענין המרידה בשלמה הוא מרידה במלכות שמים, ובענין זה היא הפעולה דנרות חנוכה שיהי' כליא רגלא דתרמודאי, היינו, לבטל ולכלות את ענין המרידה במלכות שמים. ומזה מובן מעלת האור דנרות חנוכה לגבי האור דנרות המקדש, שהרי האור דנרות המקדש שהי' בימי שלמה (עליו נאמר²⁷ הוא יבנה הבית לשמי) לא פעל שלילת מציאות המרידה דתרמוד, וכדי שיהי' כליא רגלא דתרמודאי צ"ל גילוי אור נעלה יותר ע"י נרות חנוכה. ומזה מובן גם בנוגע לכללות ז' מצוות דרבנן, שענינם הוא המשכת אור הקדושה גם בעניני חול, שבשביל זה צ"ל גילוי אור נעלה יותר מאשר גילוי האור שנמשך ע"י תרי"ג מצוות דאורייתא²⁸.

ויש להוסיף, שמעלת ז' מצוות דרבנן בהמשכת אור הקדושה בעניני חול ע"י גילוי אור נעלה יותר, ישנה גם בעבודה בעניני הרשות באופן שבכל דרכיך דעהו²⁹, ויתירה מזה, באופן נעלה יותר, כי, ז' מצוות דרבנן, אף שמלכתחילה היו עניני חול, הרי ע"י תקנת חכמים נעשו ענין

(25) יבמות טז, ב.

(26) דברי הימים א כט, ג.

(27) שמואל ב ז, יג. דברי הימים א כב, יו"ד.

(28) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 224 ואילך, ובהנסמן שם.

(29) משלי ג, ו. ברכות סג, א. רמב"ם הל' דעות ספ"ג. שו"ע או"ח סרל"א.

(21) מלכים א ו, ד. מנחות פו, ב. ויק"ר פל"א, ז.

(22) שבת כא, ב.

(23) ראה אוה"ת בראשית כרך ה תתקמ, ב ואילך. תו"מ סה"מ כסלו ע' קסט ואילך. וש"נ.

(24) עמק המלך שער קרית ארבע ר"פ קיא (קח, א). קה"י ערך תרמוד.

של מצוה וקדושה, משא"כ בהענין דבכל דרכיך דעהו, הרי כל דרכיך לא נעשים ענין של מצוה, אלא נשארם עניני הרשות, מאכלו ומשקהו וכו' (כל העשרה דברים שבהם החכם ניכר ומובדל משאר העם³⁰), ואעפ"כ נעשה בהם ועל ידם הענין דדעהו, ע"ד מ"ש³¹ דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם, באופן של דעת דוקא, מלשון התקשרות³². ומזה מובן שע"י העבודה דבכל דרכיך דעהו ממשיכים אור נעלה יותר מהאור שנמשך ע"י קיום המצוות, כולל גם ז' מצוות דרבנן. ויש לומר, שזהו מה שאמרו חז"ל³³ איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה, בכל דרכיך דעהו. והיינו, שעם היות בכל דרכיך דעהו פרשה קטנה, דבר קטן, שהרי אין זה מצוה מדאורייתא, וגם לא מצוה מדרבנן, כי אם עניני הרשות בלבד, מ"מ, כל גופי תורה תלויין בה, גופי תורה דייקא, היינו, לא רק אברים פרטיים, אלא גוף ועצם התורה, ודוקא ע"ז נעשה לאשתאבא בגופא דמלכא³⁴. ועוד ענין בזה, שמעלת גילוי האור שנמשך ע"י העבודה דבכל דרכיך דעהו שהוא נעלה יותר מהאור הנמשך ע"י קיום המצוות, היא בהתאם לכך שהעבודה דבכל דרכיך דעהו באה ונוגעת בעצם הנשמה בעומק יותר מאשר העבודה דקיום המצוות. ועפ"ז יש להוסיף בפירוש פרשה קטנה, שזהו"ע ששייך אפילו לקטן שבקטנים, דכיון שענין זה נוגע ובא מצד עצם הנשמה, הרי זה שייך לכאו"א מישראל, אפילו לקטן שבקטנים, כי מצד עצם הנשמה כולם שוים.

ד) **וע"פ** האמור לעיל שע"י ז' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל נמשך אור נעלה יותר מהאור שנמשך ע"י תרי"ג מצוות דאורייתא, יש לומר בדא"פ בפירוש סיום הכתוב (יאמר נא ישראל) כי לעולם חסדו, שהחידוש וההוספה בזה הוא לא רק בהמשכת האור לעולם להאיר למטה יותר (כי לעולם חסדו), אלא גם במעלת האור, שזהו"ע חסדו, חסדו דייקא, חסד שלמעלה מהשתלשלות [כידוע³⁵ בענין כ"ו כי לעולם חסדו שכנגד כ"ו דורות ראשונים שהיו ניזונין בחסדו של הקב"ה³⁶, דקאי על חסד שלמעלה מהשתלשלות, ששם כחשיכה כאורה³⁷], היינו, שבחי' חסדו שנמשך ע"י ז' מצוות דרבנן שהוסיפו חכמי ישראל (שעז"נ

35) ראה תו"א בשלח סא, א. אוה"ת בראשית רפח, א. קונטרס ומעין מאמר ח ואילך. ועוד.
36) פסחים קיח, א.
37) תהלים קלט, יב.

30) רמב"ם הל' דעות רפ"ה.
31) דברי הימים-א כח, ט.
32) תניא ספ"ג.
33) ברכות שם.
34) זח"א ריז, ב.

יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו) הוא למעלה יותר מבחי' חסדו שנמשך ע"י תרי"ג מצוות דאורייתא (שעז"נ הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו). ועוד חידוש בזה, שעם היות שהאור שנמשך ע"י ז' מצוות דרבנן הוא אור נעלה ביותר, בחי' חסדו שלמעלה מסדר השתלשלות (למעלה גם מבחי' חסדו שנמשך ע"י תרי"ג מצוות דאורייתא), ומצד דרגא זו צ"ל כחשיכה כאורה, מ"מ, נמשך האור לישראל דוקא. וכידוע³⁸ בענין בקשת משה רבינו שתשרה שכינה על ישראל דוקא ולא על אומות העולם³⁹, כמ"ש⁴⁰ הלא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך וגו', דלכאורה, למה הוצרך לבקשה זו לאחרי שבמ"ת הי' כבר הענין דאתה בחרתנו מכל העמים⁴¹. אך הענין הוא, שכיון שבזמן הגלות קוב"ה סליק לעילא ולעילא⁴², וההמשכה היא מבחי' המקיף שלמעלה מהשתלשלות, ששם כחשיכה כאורה, לכן יש צורך בבקשה מיוחדת שאעפ"כ יהי' הענין דנפלינו אני ועמך וגו'. וזהו גם שיי"ג מדה"ר נקראים בשם מדות, דלכאורה, כיון שיי"ג מדה"ר נמשכים מבחי' שלמעלה מהשתלשלות [ובפרט שהתגלות י"ג מדה"ר היא לאחרי שחטא העם הזה חטאה גדולה גו'⁴³, וכדי לתקן פגם זה יש צורך בהמשכה שלמעלה מהשתלשלות דוקא⁴⁴], הרי ענינם הוא בלי גבול, ולמה נקראים בשם מדות, מלשון מדידה. אך הענין הוא, שהגילוי מבחי' שלמעלה מהשתלשלות הוא באופן דכחשיכה כאורה, ולכן צריך להיות בזה ענין של מדידה והגבלה (מדות דייקא), שיומשך למקום הראוי דוקא. וזהו גם החידוש בפסוק יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו, שגם בחי' חסדו שנמשך ע"י ז' מצוות דרבנן, עם היותו בחי' שלמעלה מהשתלשלות ששם כחשיכה כאורה, מ"מ, הרי זה נמשך לישראל דוקא.

(42) ראה זהר ח"א רי, א. ח"ג כ, א. עה, א.

(43) תשא לב, לא.

(44) ראה תו"א תצוה פה, ג.

(38) ראה תו"א הוספות קכג, ג. סידור (עם דא"ח) רצט, ג. סה"מ תר"ל ע' קז. ועוד.

(39) ברכות ז, א.

(40) תשא לג, טז.

(41) בתפלת יו"ט.

בס"ד. יום ב' דראש השנה, ה'תשכ"ו

(הנחה בלתי מוגה)

מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה¹. ומדייק בזה כ"ק מו"ח אדמו"ר (בד"ה מן המיצר דשנת תש"ט²) דצריך להבין אומרו לשון קראתי, שהוא כמו אדם הקורא לחבירו שהוא קריאה בלבד, דלכאורה, כיון שמקדים לומר מן המיצר, הוה לי' למימר מן המיצר שועתי, צעקתי או זעקתי, ע"ד מ"ש³ ויצעקו אל הוי' ותעל שועתם. ובפרט שפסוק זה הוא מהפסוקים שאומרים בר"ה קודם תקיעת שופר, לאחרי ההכנה ע"י כללות העבודה דחודש אלול, כולל גם ימי הסליחות, ערב ר"ה, ליל ר"ה, עד לבוקר דר"ה לפני תק"ש, וא"כ, איך יתכן שלאחרי הקדמת העבודה הלזו תהי' עבודתו באמירת הפסוקים קודם תק"ש באופן של קריאה בלבד.

ויש להוסיף ולדייק בזה גם לאידך גיסא, מהו אומרו מן המיצר, דלכאורה, לאחרי כללות העבודה דחודש אלול, ימי הסליחות, ערב ר"ה, ליל ר"ה, עד לבוקר דר"ה לפני תק"ש, איך יתכן שימצא עדיין במעמד ומצב של מיצר. ובפרטיות יותר, דהנה, ידוע⁴ שבחודש אלול מאירים י"ג מדה"ר, שגדלה מעלתן ביותר עד שאינן חוזרות ריקם⁵, והרי ענין זה הוא לא רק בנוגע להמשכה מלמעלה, אלא גם בנוגע להפעולה בהאדם, שבודאי פועלים הם התעוררות בנפש האדם⁶. ונוסף על ההתעוררות שנעשית בנפש האדם מצד התגלות י"ג מדה"ר מלמעלה, ישנה גם ההתעוררות בנפש האדם שנעשית ע"י פעולתם של ישראל שתוקעין בשופר במשך כל ימי חודש אלול, כדאיתא בטורי⁷ שהתקינו חז"ל שיהיו תוקעין בשופר כל החודש כדי להזהיר את ישראל שיעשו תשובה, שנאמר⁸ אם יתקע שופר בעיר וגו', היינו, שתק"ש פועלת באדם יראה וחרדה, כסיום הכתוב ועם לא יחרדו (בתמי"). ויש להוסיף, שענין זה (שתק"ש פועלת באדם יראה וחרדה) הוא הלכה פסוקה בתורה, שאי

משנת חסידים מסכת אלול פ"א מ"ג. לקו"ת

פ' ראה לב, ב.

(5) ר"ה יז, ב.

(6) ראה לקו"ת שם לג, סע"א.

(7) או"ח ר"ס תקפא.

(8) עמוס ג, ו.

(1) תהלים קיח, ה.

(2) קרוב לתחילתו (סה"מ תש"ט ע' יא).

(3) כ"ה בסה"מ תש"ט שם. וראה שמות

ב, כג: "ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים".

"וברמב"ן עה"פ: "ויצעקו בני" ותעל שועתם".

(4) סידור האריז"ל (מנהגי חודש אלול).

אפשר להיות באופן אחר כלל. והיינו, שע"י תק"ש מתעורר אפילו קל שבקלים, ועאכו"כ מי ששייך לעבודה כו', והרי האמת הוא שכאו"א מישראל שייך לאיזה ענין של עבודה כו'. ונמצא, שגם מי שעד ערב ר"ח אלול לא הי' במצב של התעוררות כו', הנה בשמעו תק"ש מר"ח אלול ואילך ה"ה מתעורר בתנועה של יראה וחרדה כו'. ועוד זאת, שמר"ח אלול ואילך אומרים בכל יום ויום המזמור⁹ לדוד הוי' אורי וישעי¹⁰, היינו, שבימים אלה נמצא כאו"א מישראל במעמד ומצב שהוי' מאיר לו (אורי) את הדרך אשר ילך בה, ולא עוד אלא שגם מושיעו (ישעי) ועוזרו לילך בדרך זו¹¹. ולאחרי כל זה, הרי בודאי שכאו"א מישראל נמצא כבר במעמד ומצב שלאחרי היציאה מן המיצר. וא"כ, מהו הענין שבהפסוקים שלפני תק"ש אומרים מן המיצר דוקא.

(ב) **ויש** לבאר זה ע"פ מארז"ל¹² כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה, שנאמר¹³ מרשית השנה, מרשית (חסר) כתיב ועד אחרית, סופה שיש לה אחרית, ופירש רש"י שרשה מתחילתה, שישראל עושין עצמן רשין בר"ה לדבר תחנונים ותפלה כענין שנאמר¹⁴ תחנונים ידבר רש. ומבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש בד"ה תקעו דשנת תרכ"ח¹⁵ שזוהי המעלה דתפלת העני, כמ"ש¹⁶ זה עני קרא והוי' שמע. וזהו גם הענין דמן המיצר גו'¹⁷, שהוא ע"ד שישראל עושין עצמן רשין כו'. ודוקא עי"ז נעשה ענני במרחב י"ה, שזהו"ע דמתעשרת בסופה, סופה שיש לה אחרית, דאחרית עם הכולל בגימטריא כתר¹⁸, שזהו"ע העשירות בשלימות, היינו, לא רק העשירות דספירת התפארת או אפילו העשירות דספירת הבינה, אלא גם העשירות דכתר, בלי גבול. והנה, בפירוש שנה שרשה, מדייק רש"י שישראל עושין עצמן רשין, שמלשון זה משמע שבאמת אינם רשין, אלא שעושין עצמן רשין, ע"י ענין הביטול. ועפ"ז יש לבאר כן גם בהענין דמן המיצר גו', שלאמיתו של דבר (לאחרי העבודה דחודש אלול כו') כבר יצא מן המיצר (כנ"ל), אלא שמצד ענין

(9) תהלים מזמור כז.

(10) סידור הארז"ל וסידור אדה"ז במקומו. מטה אפרים או"ח סתקפ"א ס"ו. וראה שער הכולל פי"א סכ"ח.

(11) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 172, ובהנסמן שם.

(12) ר"ה טז, ריש ע"ב.

(13) עקב יא, יב.

(14) משלי יח, כג.

(15) נדפס בסה"מ תרכ"ז בסופו (ע' תכח ואילך). וראה גם סה"מ קונטרסים ח"א ק"ח, א ואילך.

(16) תהלים לד, ז.

(17) ראה ד"ה תקעו הנ"ל ספ"ג (ע' תלא).

(18) מאו"א א, סו.

הביטול, שעושיין עצמן רשין, ישנו גם הענין דמן המיצר גו¹⁹. אמנם, ביאור זה אינו מספיק, דכיון שהעבודה צ"ל עבודה פנימית ואמיתית, הרי גם הענין דמן המיצר צריך להיות (לא רק באופן שבאמת כבר יצא מן המיצר, ורק עושה עצמו כמו שהוא במיצר, עושיין עצמן רשין, אלא) באופן פנימי ואמיתי, שהוא באמת במעמד ומצב של מיצר. ואינו מובן, איך אפשר שלאחרי כללות העבודה דחודש אלול וכו' עד קודם תק"ש, יהי' עדיין במעמד ומצב של מיצר באמת, שלכן אומר — באמיתיות ובפנימיות — מן המיצר גו'. וביחד עם זה, בהיותו במעמד ומצב של מיצר באמת, אומר (מן המיצר) קראתי, קריאה בלבד (כנ"ל).

ג) **וללהבין** זה יש להקדים תחילה המבואר במאמר הנ"ל²⁰ בענין תפלת העני, דכתיב ב'י²¹ תפלה לעני כי יעטוף ולפני הוי' שפוך שיחו, ששיחו הוא לשון תרעומות, שיש לעני תרעומת על הקב"ה למה צריך הוא לסבול צער ויסורים בקבלת פרנסתו מהעשיר. ומבאר, שבאמת יש בזה כוונה עמוקה למה נבראו עניים, והיינו משום דכן הוסד למעלה בכל סדר השתלשלות שהוא בדרך משפיע ומקבל. וכמו בבחי' זו"ג דאצילות, שבחי' ז"א הוא משפיע ובחי' מלכות הוא המקבל. ועד"ז למעלה יותר בבחי' חו"ב הוא ג"כ בדרך משפיע ומקבל, שחכמה נקראת אב, שהיא בבחי' משפיע לבינה שנקראת אם, מקבל. וכן הוא למעלה יותר בבחי' הכתר, שיש בו ב' הבחינות דעתיק ואריך, שהם בבחי' משפיע (עתיק) ומקבל (אריך). ועד שגם בבחי' עתיק ישנו הענין דמשפיע ומקבל, כדאיתא בע"ח²² שבחי' עתיק כל עצמותו נעשה משני בחי' אלו מ"ה וב"ן, מ"ה שבו הוא בחי' עתיק דדכורא, וב"ן שבו הוא בחי' נוקבא דעתיק. ויתירה מזה, שגם כללות המשכת הקו מאוא"ס שלפני הצמצום היא בבחי' ההשפעה שנמשכת מהמשפיע אל המקבל. וכן הוא גם למעלה יותר, בהמשכת האור שלפני הצמצום מבחי' המאור וכו'. וכמובן מהמבואר במק"א²³ בענין קוב"ה ושכינתו (שזהו"ע דמשפיע ומקבל), סוכ"ע וממכ"ע²⁴, שענין זה ישנו גם לפני הצמצום כו'. וכיון שכל סדר ההשתלשלות הוא בדרך משפיע ומקבל, לכן צריך להיות הענין דמשפיע

22) שער י"א (שער עתיק יומין) פ"א.
23) מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' רלה. ביאורו"ז להצ"צ ח"ב ע' תתיט ואילך. וראה גם תו"מ סה"מ כסלו ע' סח, ובהנסמן שם.
24) תניא פמ"א (נח, א).

19) ראה גם ד"ה והי' ביום ההוא יתקע תשכ"ח ס"ז (תו"מ סה"מ תשרי ס"ע יד ואילך).
20) פ"ג (ע' תלא). וראה גם ד"ה תקעו דיום ב' דר"ה תשח"י פ"ג ואילך (סה"מ תשח"י ע' ד ואילך).
21) תהלים קב, א.

ומקבל גם למטה, שזהו"ע דעשיר ועני. אמנם, הן אמת שמוכרח שיהיו עניים, מ"מ, יוכל העני להתרעם מדוע הגיע לחלקו שיהי' הוא העני, ומדוע לא יהי' העשיר עני. ובפרט שאנו רואים שיש עניים הרבה שהם טובים מעשירים [והיינו שהם טובים יותר לא רק בעבודה דמס"נ, אלא גם בעבודה שע"פ טו"ד], ואעפ"כ צריכים הם לקבל מהעשירים. וכיון שגדלה צעקתו של העני וטענתו חזקה וצודקת, שהרי העניות שלו אינה באשמתו, אלא מחמת שכך צריך להיות מצד סדר השתלשלות, לכן תפלתו קודמת כו'. ומצד גודל המיצר שלו, מן המיצר גו', מגעת תפלתו למעלה ביותר כו'.²⁵

(ד) **וע"פ** האמור שתפלת העני שלפני הוי' ישפוך שיחו היא על היותו בבחינת מקבל, נמצא, שהענין דתפלת העני ישנו בכל המדרגות שבהם ישנו הענין דמשפיע ומקבל. וכיון שענין זה הוא בכל המדרגות דסדר השתלשלות, וגם לפני הצמצום כו', הרי מובן שיש גם חילוקי דרגות בענין המיצר (עניות), והיינו, שלגבי מדרגה נעלית יותר, גם מה שהי' נחשב עד עתה לבחי' מרחב, הנה לגבי מדרגות עליונות יותר הרי הוא בבחי' מיצר.

ומזה מובן שכן הוא גם בהענין דמן המיצר קראתי גו' שאומרים בר"ה קודם תק"ש, ומרומז גם בהשופר עצמו שצדו אחד קצר וצדו אחד רחב, שזהו ע"ש מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה²⁶ — שיש חילוקי דרגות בענין המיצר דשופר. והענין בזה, דהנה כתיב²⁷ והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול, היינו, שיש ב' בחי' שופר, שופר סתם (דר"ה), ושופר גדול (דלעתיד לבוא). והנה, גם השופר גדול הוא באופן שצדו אחד קצר וצדו אחד רחב, כמו השופר סתם, כמובן ממארוז²⁸ בענין אילו של יצחק, שתי קרניו של איל, של שמאל נשמע קולו על הר סיני נשופר דמ"ת, שקשור גם עם השופר דר"ה, שלכן מזכירים זה בפסוקי שופרות דר"ה, וכמובן גם ממ"ש הרה"ג החסיד מהרלי"צ מבארדיטשוב²⁹ בביאור המשל על תק"ש מענין לבישת הלבושים שלבשו בשעה שהוליכו את

(27) ישעי' כז, יג.

(28) פדר"א פל"א.

(29) בספר קדושת לוי דרוש לר"ה ד"ה בחצוצרות (צו, א) — הובא בהמשך וככה תרל"ז פ"ע.

(25) ראה גם בהשיחה שלאחרי המאמר

(תו"מ חמ"ה ס"ע 14 ואילך).

(26) ראה זח"ב ס, רע"א (ברע"מ). הובא

בסה"מ אעת"ר ע' א ואילך. תרצ"ז ע' 153.

וראה מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' קצו.

אוה"ת שמות (דרושי פ' זכור) ע' א'תשעג.

המלך מהיער לבית המלוכה כו', שהשופר הוא הלבוש שהי' במ"ת, שקבלו בני" את התורה והמליכו את הקב"ה בשופר, וקרן של ימין כו' עתיד לתקוע בו לעתיד לבוא, שנאמר והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול. וכיון ששני השופרות (שופר סתם ושופר גדול) הם שתי קרניו של אילו של יצחק, הרי מובן שהם קשורים ושייכים זל"ז, ושניהם הם באותו אופן שצדם אחד קצר כו'. והיינו, שגם בשופר גדול ישנו ענין המיצר, אלא שהמיצר דשופר גדול הוא בדרגא נעלית יותר באין ערוך.

(ה) **ויובן** ע"פ מ"ש כ"ק אדמו"ר הצמח צדק [ששנה זו היא שנת המאה להסתלקות-הילולא שלו, וערב ר"ה הוא יום הולדתו] באור התורה³⁰ [בכרך הנמצא עתה בדפוס³¹. וידוע מאמר הצ"צ³² אודות המעלה דדבר שבדפוס שזהו לדורות], בהביאור לד"ה והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול של אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה³³, בביאור ההפרש שבין שופר סתם לשופר גדול, שסתם שופר הוא בחי' תפארת, ושופר גדול הוא בחי' בינה. ומבאר זה ע"פ מאמר הזהר³⁴ עה"פ³⁵ נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר, היינו דכתיב³⁶ ומדברך נאוה, בגין דקול מדבר לי' לדבור כו' והוא קול אשתלח מאתר עמיקא דלעילא ושליח מקמי' לאנהגא לדבור כו'. והענין בזה, שבחי' המלכות דאצילות שמתלבשת בבי"ע נקראת דיבור, כמו הדיבור שמתגלה לזולתו. והדיבור נמשך ע"י הקול, וכפי שמבאר אדמו"ר האמצעי בסידור³⁷ ד"ה להבין ענין תק"ש עפ"י כוונת הבעש"ט ז"ל (מ"ש בהמשך מאמר הזהר הנ"ל) דקול ודבור הוא כמו כלל ופרט. אמנם, המשכת הדיבור (מלכות דאצילות) מהקול באופן שתהי' על ידו התהוות עולמות בי"ע הנפרדים, היא עי"ז שההוא קול אשתלח מאתר עמיקא דלעילא, בחי' הכתר, ולכן הוא שליח מקמי' לאנהגא לדיבור, להיות על ידו התהוות דבי"ע, כידוע שממקום גבוה הרבה יכול לירד ולהשתלשל למטה. וזהו אמרי שפר, שהוא ע"ד מדברך נאוה, שהדיבור (אמרי) מקבל מבחי' התענוג (שפר) דכתר. ובפרטיות יותר, בחי' התפארת הוא הקול דאשתלח מאתר עמיקא דלעילא, מבחי'

33) דרושי ר"ה נח, א ואילך.

34) ח"א רמו, ב.

35) ויחי מט, כא.

36) שה"ש ד, ג.

37) עם דא"ח — שער התקיעות רמד, ג.

30) דברים כרך ג — דרושי ר"ה ס"ע

א"תה ואילך.

31) תאריך ה"פתח דבר" הוא "ערב שבת

קודש וא"ו תשרי ה'תשכ"ו" (המו"2).

32) אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב

ע' שפב. לקו"ש ח"ב ע' 522. ועוד.

הכתר כפי שנמשך ומתגלה בבינה (דהתגלות עתיק בבינה³⁸). וקול זה הוא הקול דשופר סתם שהוא בחי' תפארת. וע"פ האמור ששופר גדול הוא בחי' בינה, הרי מובן שהקול דשופר גדול הוא בחי' קול עליון הרבה יותר (מהקול דשופר סתם, בחי' תפארת, שנשלח מבחי' הכתר כפי שנמשך ומתגלה בבינה), שבו נמשך בחי' עתיק ממש. וע"פ המבואר³⁹ ששופר גדול הוא בינה דאריך, הרי ההמשכה שבו היא מבחי' כתר דעתיק וכו' ונזהו גם שהענין דשופר גדול יהי' לעתיד לבוא דוקא, כמ"ש והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול, כי, החילוק שבין קול סתם (ששייך לשופר סתם) לקול גדול (ששייך לשופר גדול) הוא, שקול סתם מורה על ההמשכה באותיות הדיבור, עלמא דאתגלייא, וקול גדול מורה על ההמשכה באותיות המחשבה, עלמא דאתכסייא. וכיון שלעתיד לבוא יומשך גם בחי' עלמא דאתכסייא להיות בגילוי כמו בחי' עלמא דאתגלייא דעכשיו, לכן יומשך אז בחי' קול גדול, שזוה"ע דשופר גדול. וע"פ חילוקי הדרגות בענין השופר, שופר סתם ושופר גדול, יובן גם חילוקי הדרגות בענין המיצר דשופר (שצדו אחד קצר), והיינו, שהמיצר הוא בכל דרגא לפי ערכה, ולכן, גם כשיוצאים מהמיצר דשופר סתם, הרי זה עדיין מיצר לגבי בחי' שופר גדול.

ו) ועפ"ז יש לבאר ענין אמירת הפסוק מן המיצר קראתי גו' קודם תק"ש, דאף שלאחרי העבודה דחודש אלול, ימי הסליחות, ערב ר"ה, ליל ר"ה, עד לבוקר דר"ה לפני תק"ש, בודאי נמצאים כבר במעמד ומצב של יציאה מן המיצר, מ"מ, הרי זה עדיין בבחי' מיצר לגבי דרגות נעלות יותר. ובעומק יותר, שדוקא לאחרי היציאה מן המיצר שנעשית ע"י הקדמת העבודה דחודש אלול כו' עד לבוקר דר"ה לפני תק"ש, אזי באים להכרה שגם העבודה בדרגא היותר נעלית היא עדיין בבחי' מיצר, שהרי לגבי עצמות אוא"ס כולא קמי' כלא חשיב⁴⁰, ולית מחשבה תפיסא בי' כלל⁴¹, אפילו מחשבה הקדומה דא"ק, א"כ, גם כאשר עבודתו היא בדרגא היותר נעלית, אינו תופס כלל (ער נעמט גאָרניט), ומזה נעשה במיצר כו', ואומר באמת מן המיצר קראתי גו'.

ויש להוסיף שענין המיצר שישנו בדרגות היותר עליונות בעבודה (מצד זה שכולא קמי' כלא חשיב ולית מחשבה תפיסא בי' כלל), הוא

40) ע"פ דיניאל ד, לב. זח"א יא, ב.

41) תקו"ז בהקדמה (זי, א).

38) ראה זח"ג קעח, ב. תו"א לך לך יא,

סע"ב. לקו"ת דרושי ר"ה נו, א.

39) בפי' הרמ"ז לזח"ג רעז, ג.

באופן שישראל עושה עזמון רשין (כדיוק לשון רש"י בפירושו שנה שהיא רשה מתחילתה). ויובן ע"פ המבואר⁴² בפירושו נוסח התפלה ברחמיך הרבים רחם עלינו, שאין אנו מרגישים את גודל הרחמנות, ולכן מבקשים ברחמיך הרבים רחם עלינו. וענין זה הוא לא רק במי שמצד גודל פחיתותו אינו מרגיש את הרחמנות שעליו, אלא גם במי שנמצא במעמד ומצב נעלה ורק לגבי דרגא נעלית יותר ה"ה במיצר, שגם עליו גדולה הרחמנות כו', כידוע⁴³ שגם על עולמות העליונים שייך ונופל לשון רחמנות לפי שכולם אין ערוך אליו ית', וגם הם בבחי' מיצר כו', אמנם כיון שמיצר זה הוא רק לגבי עצמות אוא"ס, הרי כיון שאין לנו השגה ותפיסא בו ית', לכן אין אנו משיגים גודל הרחמנות, ורק הוא ית' שהוא המדע והוא היודע מהותו ועצמותו ויקר תפארת גדולתו אשר כולא קמי' כלא, הנה ברחמיך הרבים רחם עלינו⁴⁴. ומזה מובן שגם ענין המיצר (שהוא הסיבה להרגש הרחמנות כו') אינו נרגש אצלנו כמו שהוא לאמיתתו, ואין זה אלא באופן שישראל עושה עזמון רשין, שזהו כמו בכ"ף הדמיון בלבד.

אמנם גם הרגש המיצר באופן שעושה עזמון רשין, עם היותו בכ"ף הדמיון בלבד, הרי זה ענין אמיתי. וע"ד המבואר⁴⁵ בענין א"ל דעות הוי"ע⁴⁶, שהם שני דעות, דעת עליון ודעת תחתון, שגם דעת תחתון, להיותו דעה באלקות, הרי הוא אמת. ולכן גם הקריאה מן המיצר כפי שישראל עושה עזמון רשין, הו"ע אמיתי. ואעפ"כ, הדעה האמיתית היא דעת עליון דוקא. והיינו, שהאמת הוא שענין המיצר הוא לא רק באופן שעושה עזמון רשין, אלא כמו שהוא בדעה העליונה, שלפניו ית' הכל רשין באמת, ולכן, גם מי שנמצא במדרגה נעלית ומשיג השגות נעלות באלקות, ה"ה בבחי' מיצר, והיינו, שגם כאשר מאיר אצלו בחי' דעת עליון, הנה לגבי מדרגה נעלית יותר הרי זה בבחי' דעת תחתון בלבד. וכמבואר בתניא⁴⁷ שלפניו ית' גם בחי' דעת העליון נדמה כבהמות כו', והו"ע בהמה רבה שלפני האצילות [וע"ד המבואר⁴⁸ בענין וידעת היום והשבות אל לבבך⁴⁹, שגם הבחינות שעכשיו אי אפשר לתפסם בהבנה והשגה כי אם באופן של אמונה בלבד, בחי' סוכ"ע, יומשכו ויתגלו

ובכ"מ. וראה גם ד"ה תקעו הנ"ל פ"ו (ע' תלה).

46) שמואל"א ב, ג.

47) ספמ"ו.

48) לקו"ת ואתחנן ד, ב. ובכ"מ.

49) ואתחנן ד, לט.

42) לקו"ת פנחס עח, ג. ובכ"מ.

43) שם תצא מא, א. ובכ"מ.

44) ברכת ק"ש דשחרית. לקו"ת מסעי

פח, ד.

45) שם פ' ראה כג, ד. שה"ש מז, ב.

לעתיד לבוא באופן של הבנה והשגה, בחי' ממכ"ע, ואז יהי' ענין האמונה בדרגות נעלות עוד יותר כו'].

ז) והנה כיון שאמירת הפסוק מן המיצר קראתי גו' בראש השנה קודם התקיעות (לאחרי ההכנה ע"י כללות העבודה דחודש אלול כו') היא מצד ההכרה שלגבי עצמות אוא"ס כולא קמי' כלא חשיב, ולית מחשבה תפיסא בי' כלל, ובמילא אין תופסים כלום (מ'נעמט גאָרניט) כנ"ל, הרי המיצר שבזה הוא מיצר היותר גדול, מיצר בתכלית, בלי שום ציור כלל, באופן של העדר המציאות לגמרי. והענין בזה, שיש מיצר שהוא ע"פ טעם ודעת, היינו, שמשגיג בשכלו את המיצר שנמצא בו, ויש בו ציור, מדידה והגבלה, ער קען אָפּמעסטן אין וואָס באַשטייט דער מיצר, ובמילא, אין זה אמיתית ענין המיצר, שהרי נרגש אצלו גם שזהו"ע של מרחב לגבי מיצר שלמטה ממנו. אמנם, אמיתית ענין המיצר הוא כשאין בו ציור כלל, והוא באופן של העדר המציאות לגמרי. ומיצר זה הוא בר"ה קודם התקיעות, שאז מאיר הגילוי דעצמות אוא"ס, שמצד זה נרגש בו שאין לו תפיסא כלל (ער נעמט גאָרניט), ומזה נעשה המיצר בתכלית, באופן של העדר המציאות לגמרי.

וזהו גם מה שאמרו חז"ל⁵⁰ עה"פ⁵¹ תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגיגנו, איזהו חג שהחודש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה, דלכאורה צריך להבין⁵², דהן אמת שר"ה שונה מכל המועדים, שכל המועדים הם בזמן מילוי הלבנה*, ויו"ט של ר"ה הוא בתחלת החודש שאז הלבנה מתכסה כו', אבל מ"מ אינו מובן למה לא נאמר בפירוש בחודש השביעי, ולמה תלה כאן הכתוב תקעו בחודש שופר בכסה, במה שהחודש מתכסה דוקא. אך הענין הוא, דהזמן שהחודש מתכסה בו הוא הרגע שלפני המולד, שהרי ברגע המולד ישנה מציאות הלבנה באופן של נקודה עכ"פ, וענין הכיסוי הוא ברגע שלפני המולד, שהוא באופן של העדר המציאות לגמרי, אפילו לא מציאות באופן של נקודה בלבד. וזהו שתלה הכתוב היו"ט דר"ה במה שהחודש מתכסה בו, שהו"ע העדר המציאות לגמרי,

(* וחג השבועות — י"ל דשאני, שאינו שייך בכלל ליום בחודש, כ"א צ"ל נ' יום לספירת העומר.)

(52) רד"ה תקעו הנ"ל בתחלתו (ע' תכח).

(50) ר"ה ח, סע"א ואילך.

(51) תהלים פא, ד.

כי, עיקר ענין ר"ה הוא בנין המלכות, ומלכות לית לה מגרמה כלום⁵³, שהיא בהעדר המציאות לגמרי. וכן הוא גם בענין המיצר דר"ה קודם תק"ש, שהמיצר הוא באופן של העדר המציאות לגמרי, אפילו לא מציאות באופן של נקודה בלבד, שזהו מצד הגילוי דעצמות אוא"ס שכולא קמי' כלא חשיב, באופן של העדר המציאות לגמרי⁵⁴.

ועפ"ז יובן גם מ"ש מן המיצר קראתי (ולא שועתי או צעקתי), שמורה על קריאה פשוטה דוקא. והענין בזה, שכאשר המיצר הוא ע"פ טו"ד, ובמדידה והגבלה, אזי נעשה מזה ענין של צעקה וזעקה, שזועק וזועק במר נפשו על המיצר כו', והיינו, שמיצר זה יכול להתבטא בצירוף של צעקה וזעקה, אבל כאשר נמצא בתכלית המיצר, בהעדר המציאות לגמרי, אזי לא שייך ענין של צעקה וזעקה, כי אם קריאה פשוטה (מן המיצר קראתי) דוקא.

(ח) **וזהו** מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה, שע"י הקריאה הפשוטה שבאה מתכלית המיצר באופן של העדר המציאות, נמשך גם מלמעלה מבחינה שלמעלה מגדר של מציאות, שזהו מרחב העצמי דעצמות אוא"ס. והענין בזה, כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר (בד"ה מן המיצר דשנת תש"ט⁵⁵) ההפרש בין ענין הקריאה בשם האדם לענין השבחים והילולים ע"י התוארים חכם וחסדן, דאף שע"י התוארים חכם וחסדן נעשה התעוררות וגילוי הכחות דחכמה וחסד, משא"כ ע"י קריאת השם בלבד שלכאורה אינו נראה מזה התגלות איזה גילוי, הרי לאידך גיסא, הנה ע"י התוארים חכם וחסדן נעשה רק המשכת כחות הנפש, שיוצאים מהעלם בנפש ובאים לידי גילוי, אבל ע"י קריאת השם מגיעים בבחי' עצם הנפש שלמעלה מבחינת הכחות גם כפי שהם בהעלם בנפש, והיינו, שהשם מגיע בעצם הנפש בבחי' כזו שאין בה מציאות של כחות כלל (גם לא בהעלם), כי אם באופן של יכולת, שמתאחד ממש עם העצם, שלכן, ע"י קריאה בשם, הרי הוא נפנה אל הקורא אותו בכל עצמותו [וכסיפור הידוע⁵⁶ שכאשר הצ"צ קרא לזקיננו אדמו"ר הזקן, ונפנה אליו, אמר הצ"צ: דאָס איז דער זיידע]. וזהו שע"י הקריאה מן המיצר, קריאה פשוטה דוקא, נמשך בבחי' מרחב העצמי דעצמות אוא"ס, כשם שע"י קריאת השם נפנה להקורא בשמו בכל עצמותו.

53) זח"א רמט, ב. ועוד.

55) פי"א (ע' יז) ואילך.

54) ראה גם בהשיחה שלאחרי המאמר

56) ראה גם שמועות וסיפורים (הוצאת

תש"נ) ח"א ע' 53.

ס"ד (תו"מ חמ"ה ע' 15 ואילך).

וזהו גם הענין דכל שנה שהיא רשה בתחלתה מתעשרת בסופה, שע"ז שישראל עושיין עצמן רשין, כמו רש ועני שאין לו מאומה, והוא בתכלית המיצר, וגדלה צעקתו וטענתו מדוע הגיע לחלקו להיות עני, אין עני אלא בדעת⁵⁷, שאין לו השגה באלקות, אף שאינו אשם בזה ואין זה מצד ענינים התלויים בו, ובפרט אצל אחינו בני הנמצאים במיצר כפשוטו⁵⁸, שאין מניחים אותם ללמוד תורה ולקיים מצוות, ואין מניחים אותם לחנך את בניהם בדרך התומ"צ — הנה עי"ז שהיא רשה בתחלתה, שקורא מן המיצר פארוואַס קומט דאָס אים, אזי מתעשרת בסופה, היינו, מיד אחרי תק"ש⁵⁹, שנמשך מבחי' מרחב העצמי דעצמות אוא"ס, החל מהמשכת המרחב בענינים הרוחניים, להיות מלאה הארץ דעה את הוי"ו⁶⁰, ונמשך גם מרחב כפשוטו בענינים הגשמיים ואפילו בענינים החומריים, ובפשטות שיוצאים מן המיצר אל המרחב, בקרוב ממש.

(59) ראה לקוטי לוי יצחק אג"ק ע' תכא.

תו"מ סה"מ תשרי ע' מ.

(60) ישעי' יא, ט.

(57) כתובות סח, רע"א. נדרים מא, רע"א.

(58) ראה גם בהשיחה שלפני המאמר

(תו"מ חמ"ה ע' 14).

בס"ד. יום ב' דראש השנה, ה'תשל"ח

(הנחה בלתי מוגה)

מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה¹. ולכאורה יש תמיהה גדולה באמירת פסוק זה בין הפסוקים שאומרים לפני תקיעת שופר, שלאחרי העבודה דחודש אלול וימי הסליחות שלפנ"ז, ולאחרי העבודה דליל ר"ה, וגם לאחרי התפלות ובקשות עד ההכנה לתק"ש, צריך עדיין לבקש מן המיצר גו', בה בשעה שעוד לפני ר"ה נפסק כבר כל טוב לכל בני², כדאיתא במדרש³ והובא בטור⁴ שבערב ר"ה לובשים לבנים ומתעטפים לבנים כו' לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס. ואין לומר שהטעם שבטוחים בערב ר"ה שיזכו בדין הוא לפי שיודעים שבר"ה תהי' הבקשה דמן המיצר גו' שעל ידה יהי' אח"כ ענני במרחב י"ה, ונמצא שהזכ"י בדין היא ע"י האמירה דמן המיצר (ואילו לפני בקשה זו נמצאים עדיין במיצר), כי, בשביל לזכות בדין, די ומספיק (ויתירה מזה: די) והותר, העבודה דחודש אלול וימי הסליחות. דהנה, בחודש אלול העבודה היא בשלימות, להיותה באופן דאני לדודי (תחילה ואח"כ) ודודי לי⁵, היינו שהתחלה היא בעבודת ישראל, אני לדודי, ועי"ז נמשך אח"כ מלמעלה למטה, ודודי לי. ובפרט ע"פ מה שמבאר רבינו הזקן⁶, שבחודש אלול מאירים י"ג מדות הרחמים, וכמשל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה, ואז רשאיין כל מי שרוצה להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם, ובלכתו העירה [שזהו"ע חודש תשרי] הרי הם הולכים אחריו. וכיון שאז יכול⁷ כל מי שרוצה להקביל פניו והוא מקבל את כולם וכו', הנה ברור הדבר שכל אחד מישראל (מראשיכם שבטיכם עד חוטב עציץ ושואב מימין⁸) הוא מאלו הרוצים להקביל פניו כו'. ובפרט לאחרי שאתם נצבים היום כולכם וגו'⁹, כמ"ש רבינו הזקן בלקו"ת⁸ שפרשה זו

(5) לקו"ת פ' ראה לב, סע"א ואילך.
 (6) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 167. שיחת ש"פ נצבים ה'ש"ת (תו"מ ח"א ע' 216).
 (7) ר"פ נצבים (כט, ט).
 (8) נצבים מד, א.

(1) תהלים קיח, ה.
 (2) ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. ילקוט שמעוני ואתחנן רמז תתכה.
 (3) או"ח סו"ס תקפא.
 (4) שה"ש ו, ג.

קורין לעולם קודם ר"ה⁹, וכיון שהתורה היא נצחית¹⁰, הנה בכל שנה (ובכל מקום) ישנו כבר קודם ר"ה הענין דאתם נצבים גו' לפני הוי' אלקיכם גו', וכהמשך הכתוב¹¹ לעברך בברית ה' אלקיך גו', למען הקים אותך היום לו לעם והוא יהי' לך לאלקים גו'. ובפרט ע"פ המבואר¹² בענין הברית, שעיי"ז נעשים כורתי הברית לדבר אחד. וכיון שעוד קודם ר"ה נעשו כבר ישראל דבר אחד עם הקב"ה, הרי באור פני מלך חיים¹³. וכיון שמלכותו בכל משלה¹⁴, גם בעוה"ז הגשמי ואפילו החומרי, הרי בודאי שעוד קודם ר"ה הי' כבר פס"ד ברור שיהי' לישראל בני חיי ומזוני, וכל הענינים הם באופן דרויחי, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה¹⁵, במכ"ש וק"ו מזה שהקב"ה זן ומפרנס את העולם כולו בחן בחסד וברחמים¹⁶, ועאכו"כ בנוגע לישראל שהם בני מלכים¹⁷, ולא רק בני מלכים, אלא גם מלכים (כדאיתא בתקו"ז¹⁸). ובפרט בר"ה, שאז מודגש יותר הענין שישראל הם בני מלכים או מלכים, כי בנוגע לר"ה אומר הקב"ה לישראל אמרו לפני כו' מלכיות כדי שתמליכוני עליכם¹⁹, והטעם שע"י אמירת פסוקי מלכיות פועלים ישראל הענין דתמליכוני עליכם בתכלית השלימות, הוא, להיות שישראל הם בני מלכים או מלכים. ולהיותם בני מלכים או מלכים, הרי בודאי נותן להם הקב"ה כל עניניהם בהרחבה, כנ"ל. וא"כ צריך להבין מהו ענין הבקשה מן המיצר קראתי י"ה (שעל ידה יהי' ענני במרחב י"ה), לאחר שכבר נפסק שיהיו כל הענינים באופן דרויחי, שזהו"ע המרחב.

(ב) **והנה** נוסף על האמור לעיל בנוגע לבנ"י עצמם, ישנו ענין זה גם בנוגע לארץ ישראל, ובנוגע לתורה שבע"פ [ששלשתם שייכים זל"ז, כמבואר בתו"א בתחלתו²⁰ ששלשה נקראו ארץ, ארץ ישראל, כנסת ישראל נכמ"ש²¹ כי תהיו אתם ארץ חפץ, וכידוע תורת הבעש"ט²² דכשם שבארץ נטבעו אוצרות גדולים, כמו"כ אצל כל אחד

16 ע"פ ברכה ראשונה דברכת המזון.	9 רמב"ם הל' תפלה פיי"ג ה"ב. תוס'
17 שבת סז, א.	מגילה לא, סע"ב. טושו"ע אר"ח סתכ"ח ס"ד.
18 בהקדמה (א, ב).	10 תניא רפי"ז.
19 ר"ה טז, א. לד, ב.	11 נצבים שם, יא"ב.
20 א, ג.	12 לקו"ת שם, ב.
21 מלאכי ג, יב.	13 משלי טז, טו. וראה לקו"ת מסעי צג,
22 אגרות-קודש אדמו"ר מהור"י צ ח"ג	ב. פ' ראה שם.
ע' קפ. ע' קפח. ע' רפה. ח"ד ע' קיט. ח"ה	14 תהלים קג, יט.
ע' שמח. ספר השיחות תרצ"ו ע' 41. וש"נ.	15 ברכה שלישיית דברכת המזון.

מישראל נטבעו אוצרות הכי גדולים. וכשם שהאוצרות שבארץ הם בכל מקום, אלא שיש מקומות שהם בגלוי, ויש מקומות שאינם בגלוי כ"כ וצריך לחפור בארץ להגיע אליהם, הנה כן הוא גם בנוגע לכל הון יקר שיש בארץ חפץ דישראל כו], ותורה שבע"פ, וכולן נרמזים במקרא אחד, ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה' [23], שגם הם שייכים לר"ה, כפי שמבאר רבינו הזקן בדרושי פרשת כי תבוא²⁴ עה"פ²⁵ היום הזה הוי' אלקיך מצוך גו' את ה' האמרת היום גו' וה' האמריך היום גו', שהיום הזה היינו בשעת כניסתן לארץ, ובחי' ארץ ישראל היא בחי' תורה שבע"פ, וכמו שיש בחי' זו בעולם, כך יש בשנה, והוא בר"ה. ומזה מובן שהבקשה דמן המיצר גו' היא גם בנוגע לארץ ישראל ותורה שבע"פ. וגם בזה צריך להבין, דהנה, כשם שנת"ל בנוגע לבנ"י, שיש להם כל הענינים בהרחבה כו', כן הוא גם בנוגע לארץ ישראל, שהיא ארץ טובה ורחבה²⁶. ומזה מובן, שכשם שבנוגע לבנ"י לא שייך ענין המיצר, כך גם בנוגע לארץ ישראל לא שייך בה ענין המיצר, והיינו, שעוד לפני בוא הזמן דכי ירחיב ה' אלקיך את גבולך²⁷, הנה גם אז היא ארץ טובה ורחבה, ובאופן דעשירות כו', אלא שלעת"ל תהי' הרחבה גם בערך לגבולות הארץ (ארץ ישראל לגבולותיה) כפי שהיו עד אז (אף שגם מצד עצמם הם בהרחבה). וכשם שאצל בנ"י וארץ ישראל לא שייך ענין של מיצר, כך גם בתושבע"פ לא שייך ענין של מיצר, וכמ"ש²⁸ ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, שקאי (בעיקר) על תושבע"פ, כידוע ההפרש בין תושב"כ לתושבע"פ, שתושב"כ היא במדידה והגבלה, שהרי האותיות הנקודות והתגין ואפילו הטעמים הם בדיוק דוקא, באופן דלא תוסיפו ולא תגרעו ממנו²⁹, משא"כ תושבע"פ, יש בה ריבוי גדול לגבי תושב"כ, כמארז"ל³⁰ ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות ושמונים פלגשים אלו הברייתות ועלמות אין מספר אלו הלכות האמוראים. ונמצא שתושבע"פ (בחי' ארץ) היא באופן של מרחב. ועאכ"כ פנימיות התורה (בחי' ארץ חפץ בגלוי), דלית תמן לא קושיא כו' ולא מחלוקת כו' (כדאיתא ברעיא מהימנא³¹ והובא ונתבאר באגרת הקודש³²), שהיא באופן של רחבות אמיתית³³. ועפ"ז צריך להבין

(30) ראה שהש"ר פ"ו, ט (ב). זח"ג רטז,
 סע"א. ועוד. תו"א שמות מט, ב. נא, ב.
 לקו"ת שה"ש מ, ב. אה"ת שמות ע' יב.
 (31) זח"ג קכד, ב.
 (32) סכ"ו.
 (33) ראה גם סה"מ תרפ"ה ע' רכ ואילך.

(23) ירמ"י כב, כט.
 (24) לקו"ת תבוא מא, ג.
 (25) תבוא כו, טז"ח.
 (26) שמות ג, ח.
 (27) ראה יב, כ.
 (28) איוב יא, ט.
 (29) ע"פ ואתחנן ד, ב.

מהו ענין הקריאה מן המיצר בנוגע לארץ ישראל ותושבע"פ (נוסף על כנס"י), מאחר שבכולם ישנו ענין המרחב, ומרחב ע"פ תורת אמת, דהיינו מרחב אמיתי.

וגם צריך להבין בנוגע לר"ה עצמו. דהנה אמרו רז"ל³⁴ כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה, שנאמר³⁵ מראשית השנה, מרשית [חסר] כתיב ועד אחרית סופה שיש לה אחרית. ומבואר בדרושי אדמו"ר מהר"ש³⁶ שהענין דרשה בתחלתה מתעשרת בסופה הוא כענין הפסוק מן המיצר גו', שע"י המיצר באים למרחב. והנה, הענין דרשה בתחלתה הוא מה שבר"ה חוזרים כל הדברים לקדמותם³⁷, והיינו, דעם היות שבריאת העולם ביום הראשון היתה מצד כי חפץ חסד הוא³⁸, וענין זה כבר נמשך בעולם בגלוי ביום הראשון, וכן האור שנברא ביום הראשון³⁹ הוא בחינת אוא"ס, ובאוא"ס גופא הרי זה בחינת האור שגנזו לעצמו⁴⁰, דהיינו למעלה מגילוי לעולמות⁴¹, ואור זה האיר בעולם בגלוי ביום הראשון (קודם שגנזו), ולכן נקרא יום הראשון בכתוב יום אחד⁴², היות שבכל מקום וענין ה' נראה אלקות⁴³, וכיון שר"ה הוא זכרון ליום ראשון⁴⁴ (ובאופן נעלה יותר), הרי יש בו כבר עילויים הנ"ל, מ"מ, רשית חסר כתיב, שצ"ל רשה בתחילתה (שכל הענינים יחזרו לקדמותם), ודוקא עי"ז נעשית הוודאות שתהי' מתעשרת בסופה. ואע"פ שהענין דמתעשרת בסופה נעשה מיד בר"ה⁴⁵, כמובן מהמבואר בכ"מ (בספרי מוסר, קבלה וחסידות⁴⁶), דהכתוב מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה [שהוא הכנה לתק"ש] קאי על תק"ש, כי השופר צדו אחד קצר וצדו השני רחב, ועז"נ מן המיצר קראתי, בצד הקצר, ענני במרחב, בצד הרחב, ונמצא שהענין דענני במרחב הוא תיכף ומיד, ומזה מובן גם בנוגע לענין דמתעשרת

-
א"ב. המשך תער"ב ח"א פמ"ח. ובכ"מ.	34 ר"ה טז, ב.
42 בראשית א, ה.	35 עקב יא, יב.
43 ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתקצח.	36 סה"מ תרכ"ז ע' תלז.
סה"מ תש"ד ע' 222.	37 ראה פרי עץ חיים ושער הכוונות שער
44 תפלת מוסף דר"ה (מ"ה כז, א).	ר"ה. סידור האריז"ל במקומו. לקו"ת נצבים
45 ראה תורת לוי יצחק ע' סז. לקוטי לוי	נא, ב.
יצחק אגרות-קודש ע' שט. ע' תכא.	38 ע"פ מיכה ז, יח.
46 ראה פרי עץ חיים שער השופר פ"א.	39 ראה חגיגה יב, א. זח"א מה, ב. מו,
אוה"ת תהלים (יהל אור) עה"פ ע' תנ). ד"ה	א. מדרש תהלים כז, א. ועוד.
מן המיצר אעת"ר (סה"מ אעת"ר ע' ג).	40 מדרש תהלים שם.
המשך מן המיצר תרצ"ז (סה"מ תרצ"ז ע'	41 ראה סה"מ עת"ר ע' קכז ואילך.
153 ואילך. ס"ע 161 ואילך).	עזרת" ע' קנב ואילך. וראה אוה"ת חנוכה שו,

בסופה, שגם זה נמשך מיד, מ"מ, צ"ל לפנ"ז הענין דרשה בתחלתה, לשעה עכ"פ. וצריך להבין, דמאחר שכבר נמשכו כל הענינים ביום הראשון, הנה בשביל מה צ"ל רשה בתחלתה (גם לשעה). וע"ד שאלה הנ"ל, איך שייך מיצר בג' הענינים הכלליים שבכתוב ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה', מאחר שכולם הם במצב של מרחב.

ג) **ויש** להוסיף, ששאלה זו היא גם בפסוק מן המיצר גו' עצמו. דהנה, פסוק זה בא בהמשך למ"ש בפסוקים שלפניו⁴⁷ הודו להוי' כי טוב כי לעולם חסדו, יאמר נא ישראל כל"ח, יאמרו נא בית אהרן כל"ח, יאמרו נא יראי ה' כל"ח, שזהו"ע תוקף חסד ה'⁴⁸, שהוא חסד נעלה ביותר — חסד דאריך אנפין (כמובן מהגמרא במסכת פסחים⁴⁹), וכידוע שחסד בגימטריא ע"ב⁵⁰, ושם ע"ב הוא בחכמה⁵¹, שהיא מקור החסדים, וחסד הוא ענף החכמה⁵², ופירוש כי לעולם חסדו הוא ההמשכה משם ע"ב שלמעלה ממדידה והגבלה להיות נמשך בעולם. וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵³ בפירוש מ"ש כי לעולם חסדו ד"פ, שזהו כנגד ההמשכה בד' עולמות אבי"ע⁵⁴, והיינו, דמ"ש הודו גו' כי לעולם חסדו קאי על ההמשכה מא"ס לאצילות, וג"פ כל"ח בפסוקים שלאח"ז קאי על ההמשכה בבי"ע עד שנמשך למטה בעוה"ז התחתון. ובזה נכלל גם הפירוש דלעולם מלשון נצחיות (כדאיתא במפרשים⁵⁵). ונוסף על המשכת חסדו של הקב"ה בכל העולמות, ישנה גם המשכת חסדו של הקב"ה בכל המדרגות שבישראל, שזהו שמפרט הכתוב יאמר נא ישראל, יאמרו נא בית אהרן (כהנים), יאמרו נא יראי ה' אלו בני לוי (כדאיתא בפרש"י), שבכולם נמשך חסדו של הקב"ה, והם הכלים לקבל אותו, כידוע שכהן לוי ישראל ר"ת כל"י⁵⁶, ובהם נמשך חסדו של הקב"ה, שהוא למעלה ממדרגה ג', כנ"ל. ועפ"ז צריך להבין המשך הפסוקים, שלאחרי שנאמר הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, ממשיך הכתוב מן המיצר קראתי י"ה,

47) תהלים קיח, א-ד.

48) ראה גם אוה"ת תהלים (יהל אור) עה"פ (ע' תמו ואילך).

49) קיח, א. וראה אוה"ת חנוכה רפז, ב ואילך.

50) פרדס שער כג (שער ערה"כ) מע' חסד. לקוטי תורה להאריז"ל שמות ג, ו.

51) עץ חיים שער יח (שער רפ"ח ניצוצין) פ"ב.

52) ראה סה"מ תש"ו ע' 70.

53) בד"ה שיר המעלות תרפ"ח (סה"מ תרפ"ח ס"ע יז ואילך). וראה אוה"ת שם.

54) של"ה במסכת פסחים שלו (קע, ב). הובא בביאור"ז להצ"צ ח"א ע' תיג.

55) ראה אוה"ת שה"ש ח"א ע' עד. ח"ג ע' תתיט. המשך מים רבים תרל"ו פנ"ט.

56) אגרת הטיוול אות כ. ערכי הכינויים (לבעל סדה"ד) ערך כלי.

דלכאורה, איזה ענין של מיצר ישנו לאחרי המשכת דרגא נעלית ביותר בחסדו של הקב"ה.

ד) וביאור הענין יובן בהקדם המבואר בדרושי רבותינו נשיאינו עה"פ⁵⁷ מ"ש בכתבי האריז"ל⁵⁸ דמן המיצר קאי על ב' פיאות שהן סוף שערות הראש דבחי' גולגלתא, שהן בחי' מיצר וצמצום, והן מקור ושורש לשערות הדיקנא — י"ג תיקוני דיקנא, שהם י"ג מדות הרחמים. ומזה מובן, שהענין דמן המיצר ישנו גם בדרגות היותר נעלות כו', ועוד זאת, שדוקא עי"ז נעשה הענין דענני במרחב, שזוהי המעלה די"ג מדה"ר שנמשכים מבחי' המיצר דוקא. וזהו גם מה שהבקשה מן המיצר גו' היא ההכנה לתק"ש, כי הענין דתק"ש הוא כמ"ש⁵⁹ עלה אלקים בתרועה הוי' בקול שופר, היינו, שע"י תק"ש נעשית עלי' (עלה) בכל עניני מדידה וגבורה (אלקים), ועי"ז נעשה הוי' בקול שופר, שהו"ע ההמשכה מלמעלה ממדוה"ג, אפילו מהמדוה"ג שבתכלית הקדושה, וההכנה לזה היא הקריאה מן המיצר דוקא. ועי"ז דוקא ענני במרחב י"ה. וכתורת הבעש"ט⁶⁰ על הפסוק מן המיצר גו', וז"ל: מי שרוצה ליפטר מהצער והמיצר כו', עצה היעוצה שיתפלל להש"י [בידעו שזה בא מלמעלה] ויפטר מהצער, וז"ש מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה. וז"ש⁶¹ והנה מצרים [מלשון מיצר וצער] נוסע אחריהם, אז הבינו זה, לכך ויצעקו בני ישראל אל ה'. ובאמת נאמר אז כאשר ראייתם את מצרים היום לא תסיפו לראותם עוד עד עולם⁶² (עכ"ל). והיינו, שע"י הרגש המיצר והקריאה מן המיצר, נעשה ענני במרחב. אך צריך להבין הענין בזה. וגם, מהו ענינו בעבודת האדם, שהרי המעשה הוא העיקר⁶³.

ה) ויובן כל זה ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בד"ה מן המיצר תרע"ח⁶⁴ [ויהי בששים שנה (שי"ל זה עתה⁶⁵)], דצ"ל ביאור הענין ב"פ י"ה (מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה), דלכאורה הול"ל מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב. ומביא מ"ש בשל"ה⁶⁶ (הובא ברשימות הצ"צ בתהלים עה"פ⁶⁷) דהכוונה היא שיהי'

63) אבות פ"א מי"ז.
64) סה"מ תרע"ח ע' א ואל"ך.
65) ג' דסליחות תשל"ז.
66) קנה, רע"א.
67) ס"ע תמח.

57) אוה"ת וסה"מ שבהערה 46.
58) פרי עץ חיים שער השופר שם.
59) תהלים מז, ו.
60) כש"ט סימן קט.
61) בשלח יד, י.
62) שם, יג.

ב"פ י"ה, דהיינו שגם הו"ה יהי' בבחינת י"ה. וכמו שיהי' לעתיד, דכתיב⁶⁸ ביום ההוא יהי', ב"פ י"ה כו' (כדאיחא בכתבי האריז"ל⁶⁹). ומבאר, שענין זה הי' בגילוי האור שנברא ביום הראשון דששת ימי בראשית [שזהו ענינו של ר"ה שהוא זכרון ליום ראשון⁴⁴], שעליו נאמר⁷⁰ יהי (אור), שהם אותיות י"ה וגם למפרע י"ה (היינו, שהאות ה' קאי על היו"ד שלפני' ועל היו"ד שלאחרי'), והיינו שגילוי האור שנברא ביום ראשון הו"ע ב"פ י"ה. וכן הי' גם לפני סדר ההשתלשלות, כמאמר⁷¹ עד שלא נברא העולם הי' הוא ושמו בלבד, דתיבת הי' הוא יו"ד וב' ההי"ן (היינו, שהאות י' קאי על הה"א שלפני' ועל הה"א שלאחרי'), והיינו י"ה י"ה (ב"פ).

ומבאר כמאמר הטעם שבשם הוי' שקודם הבריאה נאמר "הי", ב' ההי"ן, ובשם הוי' שבאור דיום ראשון נאמר "יהי", ב' יודי"ן, די"ל שזהו שבכל מדריגה נאמר החידוש דבר שבזה. והיינו, שבאור⁷² שלפני הצמצום [עד שלא נברא העולם, וכמבואר בעבודת הקודש⁷³ שבוה נכלל גם שלא נאצל העולם, שאז לא הי' מציאות לעולמות, עד שאפילו הוא ושמו הי' בבחינת בלבד (כמבואר הדיוק בזה בכ"מ⁷³)], החידוש הוא שגם בו יש בחינת ה' (ולכן נאמר הי', ב' ההי"ן). ובאור שאחר הצמצום (האור דיום ראשון, שאז הי' כבר כל סדר ההשתלשלות דבראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ⁷⁴) החידוש הוא בחינת היודי"ן (ולכן נאמר יהי, ב' יודי"ן). ומביא דוגמא לזה (שבכל מקום נאמר בו חידוש), שזהו ע"ד מ"ש⁷⁵ והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה, והרי ידוע דחכמה הוא בחינת אין [וביטול] ובינה הוא בחינת יש [והתפשטות והתרחבות], ומ"מ נאמר בחכמה תמצא, שהוא ענין המציאות [ורק שמאין תמצא, אבל היא עצמה היא בבחינת מציאות, תמצא], ובכינה נאמר ואי זה מקום בינה [שמתפלא איך שייך מקום בינה], שמורה על העדר המציאות, ולכאורה הי' צריך להיות להיפך. אך הענין הוא, דלהיות שיש הבן בחכמה וחכם בכינה⁷⁶, שבחכמה כלול בחי' הבינה שהו"ע המציאות, ובכינה יש בחי' החכמה שהו"ע בחי' אין (כמבואר בכ"מ⁷⁷), ה"ה אומר בכל דבר החידוש

73) ראה תו"א משפטים עט, ב. ויקהל פז,

69) לקו"ת וספר הליקוטם להאריז"ל ב. ספר הערכים חב"ד ח"ד ע' תמו ואילך. וש"נ.

74) בראשית א, א.

75) איוב כח, יב.

76) ספר יצירה פ"א מ"ד.

77) ראה גם סה"מ תרנ"ט ע' רמו ואילך.

68) זכרי' יד, ט.

69) לקו"ת וספר הליקוטם להאריז"ל

עה"פ.

70) בראשית א, ג.

71) פרקי דר"א פ"ג.

72) ח"א פ"ב.

שבו, היינו, שבחכמה (שענינה ביטול) יש גם ענין המציאות, ובכינה (שענינה מציאות) יש גם ענין האיך (עד שמתפלא אי זה מקום בינה, שלא שייך בה ענין המקום). וכמו"כ בעניננו, שבאוא"ס שלפני הצמצום נאמר ב' ההי"ן, שזהו החידוש שבו, ובהאור דיום ראשון נאמר ב' יודי"ן, שזהו החידוש שבו.

אמנם הענין דב"פ י"ה (שיהי' לעתיד לבוא) הי' לפני הצמצום (הי' הוא ושמו בלבד) ובגילוי האור דיום ראשון (יהי אור), אך ע"י הצמצום, וכן ע"י הגניזה (שהאור שנברא ביום ראשון גנזו לעצמו), נעשה בחינת ו"ה כו'. וזהו קראתי י"ה, היינו בחינת י"ה הנעלם, להיות ו"ה ג"כ י"ה (כי ו"ה לגבי י"ה הו"ע של מיצר), ועז"א ענני במרחב י"ה כו' (שהו"ה נעשה בפועל כמו י"ה).

(ו) **וממשיך** לבאר, דהנה, שם הוי' הוא בחינת גילוי אור, שזהו כללות החילוק בין שם הוי' לשם אלקים, שהוי' הוא בחי' אורות היינו בחי' אור וגילוי, ואלקים (גם בעילוי הכי עליון שבו) הוא בחי' הכלים, דהיינו בחי' העלם. והנה, יש ב' שמות הוי', וכמ"ש קודם יגמה"ר ויקרא הוי' הוי'⁷⁸, והיינו בבחי' האור המאיר לעצמו שלמעלה מבחי' העולמות, והאור שהוא בבחי' גילוי אל העולמות כו', ופסיק טעמא בין ב' השמות⁷⁹, היינו בחינת הצמצום המבדיל ומפריש בין ב' השמות הוי', שע"י הצמצום נבדל ונפרש בחי' האור שלצורך העולמות שלא הי' ניכר בפ"ע קודם הצמצום. וכידוע המשל בזה ממשפיע ומקבל שלא בערך, שבכדי שתהי' השפעת השכל מהמשפיע אל מקבל זה, צריך המשפיע לצמצם ולהעלים לגמרי אור שכלו, שע"י יתגלה אצלו חיצוניות השכל השייך אל המקבל.

ובפרטיות יותר צ"ל בזה ד' מדריגות, הנרמזות בד' אותיות שם הוי'. והענין הוא, דהנה, התחלת שם הוי' היא אות יו"ד, שהיא בחי' נקודה, והיינו, מה שהאור שנבדל ונפרש להיות בבחי' גילוי להאיר את העולמות (בדוגמת חיצוניות השכל השייך אל המקבל) בא בבחי' נקודה. ויש בזה ב' ענינים, הא', שזהו רק נקודה א' מהאור הקודם, דהיינו רק בחי' סוף ומדריגה האחרונה שבאור, והב', שראשית הגילוי הוא באופן שכל האור בא בבחי' נקודה א', בבחי' צמצום, בלי התרחבות והתגלות כו'.

79) זח"ג קלח, רע"א (אדרא רבא). תו"א בשלח סא, סע"ד ואילך.

78) תשא לד, ו.

והחילוק ביניהם, שהנקודה שהיא בבחי' סוף ומדריגה אחרונה מהאור העליון היא נקודה בלא ציור כלל⁸⁰, כיון שנקודה זו אינה השפעה עדיין, וגם לא שרש של השפעה, אלא אפשריות להשפעה בלבד. ואילו הנקודה שמורה על ראשית הגילוי, כיון ששייכת כבר לענין ההשפעה, הרי היא בבחי' איזה ציור עכ"פ. ואח"כ באה האות ה"א, שיש בה התפשטות אורך ורוחב כו', שזהו כמו שהמשפיע מפרט בעצמו הפרטים שיגלה אל המקבל ובאיזה אופן כו', ולמעלה הו"ע שיער בעצמו כו'⁸¹, החל מהענין דבמי נמלך בנשמותיהן של צדיקים⁸², וכפי שמבאר הה"מ⁸³ שזהו דוגמת האב המצייר במחשבתו את בנו, ועד"ז למעלה, שעלה במחשבתו ית' הנח"ר והתענוג שיהי' מעבודת הצדיקים כו'. אמנם, כל זה הוא עדיין כמו שהוא בהשערותו של המשפיע לפי ערכו, ובכדי שההשפעה תבוא לפי ערך המקבל, צ"ל בזה עוד צמצום, שזהו"ע אות וא"ו, שיש בראשו יו"ד, שמורה על צמצום והתעלמות האור שיתגלה רק בחי' החיצוניות שלפי ערך העולמות. אך גם המשכה זו היא בבחי' כללות עדיין, ואח"כ באה האות ה"א, בחי' השטח, שזהו"ע התגלות הפרטים אל המקבל.

והנה אע"פ שגם בי"ה ישנו ענין צמצום והתפשטות כו' כמו בו"ה, מ"מ, יש חילוק באין ערוך ביניהם, אפילו בין ה"א האחרונה (שהיא השטח דאות וא"ו) לה"א הראשונה (שהיא השטח דאות יו"ד), ועאכו"כ בין היו"ד שבראש הוא"ו להיו"ד שבתחלת שם הוי'. וכמובן מהמשל באדם התחתון, שוא"ו הו"ע המדות, ואילו היו"ד וה"א ראשונה הו"ע השכל, והרי גדול ריחוק הערך שבין שכל למדות עד שהם הפכים זמ"ז. וכמבואר בדרוש להבין ענין תק"ש עפ"י כוונת הבעש"ט⁸⁴, שמצד הריחוק שלא בערך שבין שכל למדות, צ"ל ההמשכה מהשכל אל המדות ע"י ממוצע דוקא. ואם באדם התחתון השכל ומדות הם שלא בערך זל"ז, הרי מובן מזה במכ"ש למעלה, החל מכמו שהוא בשם הוי' שבתחלת הי"ג תקו"ד, בעתיק ואריך, שהריחוק שבין י"ה לו"ה הוא ריחוק שבאין ערוך.

ז) אך עז"נ מן המיצר קראתי י"ה, והיינו, שאף שאוחז (ער האלט) בהוי' שלמעלה מאלקים [שגם בדרגא התחתונה שבו ה"ז באופן

טו, א. סה"מ תרנ"ט ס"ע ר ואילך. וש"ג.
 (82) רות רבה פ"ב, ג (בשינוי לשון קצת).
 (83) אור תורה ב, ג. וראה שם ה, א.
 (84) סידור עם דא"ח רמד, ד.

(80) בענין זה נזכר שנקודה זו (בלי ציור) ממלאה כל מקום החלל — איך ששייך שם ענין החלל.
 (81) ראה עץ חיים שער א (דרוש עגולים ויושר) ענף א בתחילתו. מקדש מלך לזח"א

דהי' הוה ויהי' כאחד⁸⁵, והיינו שגם במקום שבו שייך הגדרים דהי' הוה ויהי', הנה כשניכר בו שם הוי', הרי זה באופן דהי' הוה ויהי' כאחד], נרגש אצלו ענין של מיצר, מצד חילוקי המדריגות שע"י הצמצום, שהאור המאיר אל העולמות שהוא בבחי' ו"ה אינו כמו עצם האור שהוא י"ה. וזהו מן המיצר קראתי י"ה, להמשיך בחי' י"ה הנעלם, משם הוי' שלפני הצמצום, בבחי' האור המאיר לעצמו שלמעלה מבחי' העולמות, ששם אין חילוק בין ו"ה לי"ה. ויובן זה מכח הרצון שבאדם התחתון, שהוא למעלה מהכחות פנימיים, ואף שיש בו רצונות פרטיים, ועד שיש ד' מדריגות שעל ידם נמשך מהרצון הפשוט לרצונות הפרטיים, הא' היא בבחינת כלל, והב' היא בבחינת פרט, והג' היא למעלה מכלל ופרט גם יחד, וכו', מ"מ, עיקר הרצון, שהוא התוקף שברצון, הוא בכל הפרטים בשוה, והוא בשוה ברצון הכללי כמו ברצון הפרטי (כמבואר בכ"מ⁸⁶). וזהו שאמרו רז"ל⁸⁷ אל תהי יושב ושוקל במצוותי של תורה, קלות שבקלות וחמורות שבחמורות, כי, אף שיש בהם חילוקי פרטים, מ"מ, כולן הן ציווי ורצון הבורא. וכמו למטה שבציווי המלך וקבלת עול המלכות אין חילוק בפרטי הענינים שבזה, כי כולם הם בשוה (כמשנת"ל⁸⁸), ועאכו"כ למעלה, וכמאמר אילו נצטוונו לחטוב עצים⁸⁹, שזהו בשוה ממש ויש בזה אותו התוקף כמו בציווי הכי גדול שיש בו ענין של סגולה כו'. והדוגמא מזה יובן למעלה בשם הוי' שלפני הצמצום, שאין בו חילוק בין ו"ה לי"ה, ומצד בחינה זו נעשה גם בחי' ו"ה כמו בחי' י"ה.

(ח) **ועפ"ז** יובן ענין הבקשה מן המיצר קראתי י"ה לפני תק"ש, אע"פ שלכאורה עומד אז במעמד ומצב של מרחב הן בגשמיות והן ברוחניות, להיותו כבר לאחרי העבודה דחודש אלול, י"ב ימים האחרונים, וימי הסליחות, ערב ר"ה ור"ה עד להכנה לתק"ש, שע"ז קיבל מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה בני חיי ומזוני רויחי, וכיון שנותנים לו כל הענינים הגשמיים, בודאי שנותנים לו גם (וכמ"פ ככה) כל הענינים הרוחניים, הן בבחי' הכלים והן בבחי' האורות כו' — כי, דוקא כשבא לתכלית השלימות שהקב"ה נותן לו מלמעלה, אזי מרגיש שכל זה הוא עדיין ענין של מיצר, כיון שכל עניני האורות הם משם הוי',

85) זח"ג רנו, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער שיא, ב. שנ, ב ואילן).

א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא 87) דב"ר פ"ו, ב. תנחומא עקב ב.

88) שיחת ערב ר"ה. 86) עשהיה"א פ"ז (פב, א).

86) ראה ד"ה ואני תפלתי תרצ"ד. ד"ה 89) ראה לקו"ת שלח מ, א. המשך תרס"ו

ע' עד. אגורה באהלך תרצ"ה (סה"מ קונטרסים ח"ב

שיש בו ההתחלקות ל"ה ו"ה באופן שבח"י ו"ה אינה בערך ועד לענין של מיצר לגבי בחי' י"ה.

ויובן ע"פ מ"ש במדרש⁹⁰ משל למלך שנכנס למדינה והיו עמו דוכסין ואיפרכין ואיסטרטילוטין, והיו גדולי מדינה יושבים באמצע המדינה, חד אמר אנא נסיב דוכסין לגבי, וחד אמר אנא נסיב איפרכין לגבי, וחד אמר אנא נסיב איסטרטילוטין לגבי, ה"י שם פיקח אחד אמר אנא נסיב מלכא כו'. והענין בזה, דלכאורה⁹¹, הרי זה דבר פשוט ששר ודוכס אינם מגיעים למעלת המלך, ומהו הצורך בפיקח דוקא. אך א' הביאורים שבזה, שהמלך עצמו נמשך ובא (גיט ז"ך אַרויס) גם בשם אלקים ובשם הוי' (שדוגמתם הם השרים כו', להבדיל), ולכן יש צורך בפיקח שיבחר במלך עצמו, כיון שנרגש אצלו שכל הענינים שנמשכים מהמלך הם בבחי' מיצר לגבי המלך עצמו. וכנ"ל בנוגע לשם הוי', שאף שהתחלתו ב"ה, הרי מזה נמשך אח"כ בו"ה שאינו בערך ועד לענין מיצר לגבי בחי' י"ה.

(ט) **ויש** להוסיף בזה ממ"ש הצ"צ ברשימותיו עה"פ מן המיצר⁹², דהנה שופר הוא בבינה [וכידוע דענין השופר הו"ע התענוג, כמאמר⁹³ שפרו מעשיכם, שהתגלותו בבינה⁹⁴], וא"כ יפלא איך בבינה שייך צדו א' צר, ע"ש מן המיצר קראתי, הלא בינה היא דרור, עלמא דחירו⁹⁵ [שהוא למעלה ממדידה והגבלה] כו' ובחינת מיצר שייך במלכות כו'. ומבאר, שאע"פ שהשופר עיקרו בבינה, הנה הבינה מרגשת בחינת מן המיצר שבמלכות, ע"ד מ"ש⁹⁶ בכל צרתם לו צר גו'. וכמפורש במדרש תילים ס"כ ע"פ⁹⁷ יענך ה' ביום צרה, זש"ה⁹⁸ יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה, א"ר יודן, לאשה שהיא עם אמה כו' ובשעת לידתה היתה מצווחת מלמטה, ואמה שומעת קולה מלמעלה ומצווחת גם היא כנגדה כו', הרי כי למעלה באימה עילאה שהיא בינה כו' מגיע צער בתה שהיא המלכות.

93 ויק"ר פכ"ט, ו. ראה לקו"ת דרושים לר"ה נד, ג.
94 ראה לקו"ת שם נז, א.
95 ראה זח"ג רסו, ב ובהגהת הרח"ו שם. לקו"ת שם ס, סע"ב.
96 ישע"י סג, ט. וראה זח"א קכ, ב (הובא באוה"ת שם).
97 תהלים כ, ב.
98 שם צא, טו.

90 איכ"ר עה"פ ג, כד.
91 ראה ד"ה את הוי' האמרת באוה"ת תבוא ע' תתערב ואילך. ע' תתרפג ואילך. סה"מ תר"ל ע' רצא ואילך. ד"ה ביום עשתי עשר יום תשל"א ס"ב ואילך (תו"מ סה"מ ניסן ע' קצו ואילך). ד"ה יהי ה"א עמנו שנה זו פ"ג ואילך (סה"מ תשל"ח ע' שמו ואילך).
92 אוה"ת תהלים (יהל אור) ע' תמט ואילך.

וזהו שהשופר צדו א' רחב וצדו אחד צר, כי בינה מצד עצמה נקראת רחובות הנהר, אך מצד המלכות היא צר כו', לכן אף שבבינה מצד עצמה אין שייך זה, אך עמו אנכי — שהיא בינה או כתר — בצרה. ומסיים⁹⁹, ועפ"ז י"ל מ"ש לע"ל (ויהי' כן בקרוב ממש) והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול גו'¹⁰⁰, דהקשו¹⁰¹ מאי נפק"מ אם השופר גדול או קטן [דלכאורה אין חידוש בכך שהשופר הוא גדול, כי, כשהשופר הוא בשיעורו, ה"ה כשר עם כל ההידורים]. אך י"ל, כי הנה השופר צ"ל צדו א' קצר וצדו א' רחב, שזהו המורה על מלכות ובינה, אך בשופר קטן, המקום הצר הוא צר ממש כו', אבל לע"ל שיהי' התגלות שופר גדול כו', אזי גם המלכות אע"פ שהיא צר כנגד הרוחב דבינה, הנה כיון שהשופר גדול, אזי גם המקום הצר שבו הוא בודאי אינו צר כ"כ כו'.

והענין בזה, שמצד חילוקי המדריגות הנה המיצר דמדריגה העליונה הוא למעלה יותר מהמרחב שבהמדריגה שלמטה הימנה. ואעפ"כ, הנה לא זו בלבד שבמדריגה העליונה נרגש המיצר של המדריגה התחתונה, כנ"ל בענין בכל צרתם לו צר, שבינה מרגשת המיצר דמלכות, אבל עדיין אינו דומה הצר שלמעלה (לו צר) להצר שלמטה (צרתם), אלא עוד זאת, שגם במרחב של המדריגה העליונה נרגש שלגבי מרחב נעלה יותר הרי זה עדיין מיצר, ועדיין צ"ל הענין דמן המיצר קראתי, ועי"ז נעשה ענני במרחב כו'. וכן הוא בעבודה, שגם במעמד ומצב של מרחב ישנו ענין הקריאה מן המיצר, אלא שענין המיצר הוא בכל מדרגה לפי ערכה, ועי"י הקריאה ממיצר זה נעשה ענין של מרחב, והיינו, שתחלה פועלים שיהי' המרחב מן המיצר שבחומריות, שע"ז מתבטל ענין החומריות (אויס חומריות), שמתהפכת לגשמיות, ואח"כ עושים גם מהגשמיות רוחניות, כיון שגם המרחב דהגשמיות הוא מיצר לגבי הרוחניות, ולאח"ז באים למעלה יותר, שתובעים שגם באלקות יהי' ענין המרחב, כיון שמרגיש שכל העילויים הם עדיין ענין של מיצר לגבי אמיתית הענין דמרחב י"ה, ב"פ י"ה, שגם ו"ה נעשה כמו י"ה. ועי"י הקריאה מן המיצר פועלים שיהי' תיכף ומיד העני' בפה הרחב, ענני במרחב י"ה.

י) והנה אע"פ שהענין דשופר גדול נאמר בנוגע לזמן דלעת"ל, מ"מ, שייך ענין זה בעבודה גם בזמן הזה, שהרי הפסוק והי' ביום

101) ראה זח"ג שם. לקו"ת שם נח, א.

99) אוה"ת שם ע' תנ.

100) ישע"י כז, יג.

ההוא יתקע בשופר גדול הוא א' מפסוקי שופרות, שמביאים בתור רא' מן התורה¹⁰² על ענין השופרות דעתה, ומזה מוכח שגם בשופר דעתה ישנו מעין דשופר הגדול, שלכן אפשר להביא פסוק זה בנוגע להשופר דעתה. ולכן, העבודה שלמדים מהענין דשופר גדול, שבכל דרגא צ"ל נרגש ענין המיצר לגבי הדרגא שלמעלה ממנה, היא הכנה קרובה לקיום היעוד והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול כפשוטו.

והמעשה הוא העיקר, שכן תהי' לנו בפועל ממש, שנוסף על הכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, בבני חיי ומזוני ורויחי בכל הפרטים, הנה בקרוב ממש ישמע (וועט דערהערן) כל אחד מישראל את השופר גדול למטה מעשרה טפחים, ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו להוי' בהר הקודש בירושלים¹⁰⁰, בבית המקדש שיבנה משיח צדקנו, ואח"כ יקבץ נדחי ישראל¹⁰³, והיתה להוי' המלוכה¹⁰⁴, בקרוב ממש.

103 רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
104 עובדי' א, כא.

102 ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע'
ריז ואילך.

בס"ד. י"ב תמוז, ה'תשי"ז*

הוי' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי, ומדייק כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל השמחה והגאולה במאמרו ד"ה זה (שאמרו ב"ב תמוז הראשון, תרפ"ז)², דמשמעות הלשון הוי' לי בעוזרי הוא שישנם עוזרים אחרים, והבקשה היא שגם הקב"ה יהי' בין העוזרים, ואינו מובן³, הרי כל ישראל מאמינים באמונה פשוטה שהוא ית' לבדו הוא העוזר והמושיע להאדם בכל ענינו, והיאך אומר הוי' לי בעוזרי, דמשמעות הלשון הוא שישנם עוזרים אחרים, שהם העוזרים האמיתים, והקב"ה מצטרף עמהם. וגם צ"ל מהו הבקשה ואני אראה בשונאי (שיראה נקמה בשונאי), דלכאורה הוי' לי לבקש שהאויבים והשונאים יהפכו לאוהבים. והגם דשנאתו של דוד היתה רק לשונאי הוי' כמ"ש הלא משנאיך הוי' אשנא ובתקוממך אתקוטט, מ"מ, הרי כתיב: יתמו חטאים ולא חוטאים [דענין זה הוא גם בשונאי הוי', וכמו שראינו בהנהגת רבותינו נשיאנו, ובמיוחד בבעל הגאולה, שקירבו גם את אלו שנכללים בהסוג המדובר בתניא פרק לב בסופו, והחזירו אותם למוטב⁶], והוה לי לבקש שיעשו תשובה, ומהי הבקשה ואני אראה בשונאי.

ב) ולהבין זה מקדים בהמאמר מה שאמר דוד⁷ זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי, שבעת היותו נע ונד מטולטל בגירות (מגורי מלשון גירות⁸) ומלא פחדים (מגורי מלשון מגור ופחד¹⁰) משונאיו ומרודפיו, הי' מתענג ושמח בדברי תורה (חוקיך), שהיו ערבים ומתוקים לו כמו זמירות וניגונים. וצריך להבין, הרי יש ריבוי מיני תענוגים, ומדוע

* המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א לקראת י"ב תמוז תשמ"ז (המור"ל).

- 1) תהלים קיח, ז.
- 2) נדפס בסה"מ קונטרסים ח"א קעט, א ואילך. תרפ"ז ע' רא ואילך.
- 3) ראה גם רד"ה זה בלקו"ת דרושים לשמ"ע (פח, ב).
- 4) תהלים קלט, כא. וראה שבת קטז, א. תניא ס"פ לב.
- 5) תהלים קד, לה. ברכות יו"ד, רע"א.
- 6) ראה בהשיחה (ס"י) שנאמרה בהתועדות בהמשך להמאמר (תו"מ ח"כ ע' 114 ואילך).
- 7) פרק ב. וראה שם רפ"ד.
- 8) תהלים קיט, נד.
- 9) ראה מצודת דוד עה"פ.
- 10) ראה פרש"י ד"ה זמירות — סוטה לה, א. מצודת ציון עה"פ.

מדמה דוד התענוג שהי' לו בדברי תורה להתענוג שבזמירות דוקא. וגם צריך להבין, הרי במצוות יש ג' סוגים, משפטים עדות וחוקים¹¹, משפטים הם המצוות שמחוייבים גם מצד השכל (כמו גזל גניבה אונאה כיבוד אב ואם). עדות הם המצוות שהם אות וזכרון (כמו שבת פסח סוכה ותפילין), דגם מצוות אלו יש להם מקום בשכל. דהגם שהשכל מצד עצמו (לולי ציווי התורה) לא הי' מחייבם [ודלא כהמצוות דמשפטים שגם אלמלא ניתנה תורה היינו למידין צניעות מחתול וגזל מנמלה¹²], מ"מ, לאחר שהתורה ציוותה עליהם, גם השכל מסכים לזה. משא"כ חוקים, הם המצוות שאינם ע"פ טעם, ורק בדרך חוקה חקתי גזירה גזרת¹³. וצריך להבין מ"ש זמירות היו לי חוקיך, הרי פשוט שהתענוג והשמחה של דוד המלך בעסק התורה הי' בכל דיני התורה (גם בהדינים דעדות ומשפטים), ומהו אומרו זמירות היו לי חוקיך, חוקיך דוקא.

ג) והענין הוא, דזמירות הוא גם ענין שבח¹⁴. כדאיתא בתניא¹⁵, דמה שדוד קרא דברי תורה בשם זמירות הו"ע שבחא דאורייתא. שדוד הי' משבח את התורה בזה שחיות כל העולמות תלוי בדקדוק אחד מדקדוקי התורה. והשייכות דפירוש זה לפירוש הפשוט בזמירות היו לי חוקיך גו', הוא, דע"י ההתבוננות במעלת ושבח התורה שכל העולמות בטלים במציאות לגבי דקדוק אחד מדקדוקי תורה, עי"ז פעל בעצמו שכל עניני העולם לא יתפסו מקום אצלו, וגם כשהי' לא-טוב לו בגשמיות, הי' עוסק בתורה בשמחה גדולה¹⁶. ובהמאמר דבעל הגאולה¹⁷ מבאר עוד פירוש בזמירות היו לי חוקיך, זמירות הוא מלשון חיתוך וכריתה, כמו לומר עריצים¹⁸. דע"י עסק התורה של דוד המלך, נתבטלו כל שונאיו

11 ראה רמב"ן עה"פ ואתחנן ו, כ. וראה בארוכה ד"ה ויקם עדות הי"ש"ת פ"א.ב. ד"ה אם בחוקתי הי"ש"ת פ"ד (סה"מ הי"ש"ת ע' 51 ואילך. שם ס"ע 90 ואילך). ד"ה רבי אומר הי"ש"ת פ"ב (סה"מ הי"ש"ת ע' 115 ואילך). סה"מ אידיש ס"ע 45 ואילך. ובכ"מ. 12 עירובין ק, ב.

13 ראה תנחומא חוקת ג. שם ח. במדב"ר ר"פ חוקת. ועוד.

14 ראה גם תרגום עה"פ: תושבחן הו לי. ובאוה"ת להצ"צ עה"פ ס"ד (יהל אור ע' תסב): החכמה של הזמירות.. לעורר ההתפעלות.. וכמו"כ ענין השבחים למעלה הוא לעורר גילוי המדות.

15 קו"א ד"ה דוד זמירות (קס, א ואילך).

16 ראה קו"א שם. ד"ה הוי' לי בעוזרי תרפ"ז הנ"ל פ"ב ופ"ד.

17 פרק ד.

18 ראה שהש"ר פ"ב, יב (הובא בהמאמר שם, ובאוה"ת שם ס"ג — ס"ע תסא ואילך).

ורודפיו. וכמארז"ל¹⁹ השכם והערב עליהן לבית המדרש והן כלין מאיליהן. ויש לקשר שני הפירושים, דע"י עסק התורה באופן דזמירות כהפירוש בתניא, שהי' נרגש אצלו שחיות כל העולמות תלוי ב(דקדוק אחד של) תורה, עי"ז נעשה, דמה שאינו מתאים לתורה, ומכ"ש מה שמנגד לתורה, לא יהי' לו חיות, זמירות מלשון לזמר עריצים. ועפ"ז יובן גם מ"ש זמירות היו לי חוקיך (חוקיך דוקא), כי שני ענינים הנ"ל שבזמירות דתורה (שבחא דאורייתא, ולזמר עריצים), הם, בעיקר, מצד ענין החוקים שבתורה.

ד) **והענין** הוא, דשתי חלוקות הכלליות שבמצוות²⁰, מצוות דעות ומשפטים שיש עליהם טעם ומצוות דחוקים שלמעלה מהטעם, הם שני ענינים כלליים בעבודת ה', העבודה דטעם ודעת (משפטים) והעבודה דקבלת עול (חוקים), שצריכים להיות בכל מצוה ומצוה. והענין הוא, דבמצוות יש שני ענינים²¹. א', שהמצוות הם רצונו ית', רצון שלמעלה מטעם. דענין זה הוא בכל המצוות בשוה. וב', דלאחרי שהרצון נתלבש בחכמה (דתורה), הנה עי"ז נוסף טעם לכל מצוה, וג"ז שע"י כל מצוה נמשך אור וגילוי פרטי. דזהו מה שרמ"ח פיקודין הם רמ"ח אברים דמלכא²², דכל אבר הוא כלי לכח פרטי²³. וטעמים אלו הם מצד חכמה דתורה כמו שהיא למעלה. ומזה נמשכו (ע"י ריבוי השתלשלות) טעמי המצוות שבגליא דתורה (הטעמים דעות ומשפטים כמו שהם בפשטות)²⁴. וזהו מה שבקיום המצוות צריך להיות

19) גיטין ז, א. וראה תר"א מקץ לא, סע"ג שמביא מארז"ל זה לענין זמירות היו לי חוקיך. 20) ראה ד"ה רבי אומר ה'תש"ב שם, דג' החלוקות דעדות חוקים ומשפטים "הן שתי חלוקות כוללות". ועפ"ז יומתק זה שבהמאמר (דתרפ"ז) מבואר רק ענין חוקים ומשפטים. 21) ראה שער האמונה פי"ג. עטרת ראש דרוש לעשיית נח, ב, ואילך. המשך תרס"ו ע' סז [בהוצאה החדשה — ע' פט]. ובכ"מ.

22) ראה תקו"ז תיקון ל' (עד, א). הובא בתניא פ"ד. רפכ"ג. ועוד. 23) בתניא רפכ"ג, דזה שהמצוות נק' אברים הוא לפי שאברים הם לבוש להרצון. שבוה, כל המצוות (האברים) בשוה. אבל בפשטות צ"ל, דזה שהמצוות נק' אברים הוא גם מצד ענין הפרטי שבכל אבר — ראה לקו"ת בחוקתי מז, ב, דזה שהמצוות הם רמ"ח אברים הוא ע"ד "כח הראי' בעין וכח השמיעה באזן". וראה גם לקו"ת בלק עא, סע"ב ש"ע"י קיום המצוות .. ממשיכים האור בפרט להתלבש במצוה פרטית שהיא אבר א' מרמ"ח אברים דמלכא". ולהעיר גם מלקו"ת במדבר יג, סע"א "המצוות שהם אברין דמלכא עד"מ יש בהן התחלקות". ובקו"א (בתניא) ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנה, ב): להמשיך האור למטה לרמ"ח אברין דז"א ומתחלקת ההמשכה לתרי"ג המשכות פרטיות לפי ערך המצוות.

24) ראה הסה"צ להצ"צ מצות חמץ ומצה בתחילתה (כב, ב), דהטעמים שבגליא דתורה הם בהתאם להטעמים שבפנימיות התורה "כמו הלבוש לגוף, ויש עוד כמה פנים לפנים עד אין קץ ותכלית".

שתי כוונות, כוונה כללית וכוונה פרטית²⁵, שמצד הרצון (שלמעלה מטעם) צ"ל הכוונה כללית (קב"ע) לקיים רצון ה', ומצד הענין דטעמי המצוות צ"ל הכוונה פרטית השייכת לאותה המצוה.

ה) **וזהו** מה ששני הענינים דחוקים ומשפטים הם שני ענינים כלליים שבכל מצוה ומצוה. שגם המצוות דעדות ומשפטים שיש עליהם טעם צריך לקיים (בעיקר) מפני שהם רצון ה', כמו החוקים²⁶. וכן לאידך, שגם בהמצוות דחוקים יש הטעם והכוונה פרטית שבהם, מה שע"י כל מצוה (גם המצוות דחוקים²⁷) נמשך אור וגילוי פרטי. ויתירה מזו, דכל אחד משני ענינים אלו (חוקים ומשפטים) הו"ע כללי בעבודת האדם, לא רק בקיום המצוות אלא גם בכללות הנהגת האדם. דענין המשפטים הוא (כמבואר בהמאמר²⁸) לשפוט כל דבר, אם זה מתאים ע"פ שכל וחכמת התורה, וגם כשהדבר מצד עצמו אין בו שום שמץ איסור, צריך לשקול היטב אם זה לא יגרום חלישות באיזה מצוה או מנהג ישראל, שאז צריך לדחות את הדבר מכל וכל. וענין חוקים הוא העבודה דקבלת עול מלכות שמים, שצריכה להיות לא רק בעת קיום מצוה אלא במשך כל היום²⁹.

ו) **וזהו** זמירות היו לי חוקיך (חוקיך דוקא), דכוונת הכתוב בחוקיך היא (לא להסוג דחוקים, כ"א) לכל המצוות, דכאשר קיומם (וכן לימודם) הוא מצד ציווי וגזירת הקב"ה (באופן דחוקיך, חוקה חקקתי גזירה גזרתי), אזי דוקא זמירות היו לי. והענין הוא, דזה שכל העולמות בטלים במציאות לגבי (דקדוק אחד מדקדוקי) תורה, הוא בעיקר מצד זה ששרש התורה הוא בכתור שלמעלה מהחכמה, שמצד בחינה זו, המצוות וכן כל דקדוקי ההלכות שבהם, הם מצד זה שכן עלה ברצונו ית', רצון שלמעלה מטעם. דבבחינת התורה כמו שנמשכה בחכמה, מכיון שהמצוות והדקדוקים שבהם (מצד בחינת החכמה) הם מצד הטעם, שבכדי שע"י התפילין יומשכו מוחין העליונים בעולמות

25) תניא רפמ"א. שעה"א ועט"ר שבהערה 21. המשך תרס"ו ע' נז [בהוצאה החדשה — ע' עז]. ובכ"מ.

26) כמבואר בהמאמר פ"ג. וראה בארוכה ד"ה ת"ר מצות נ"ח כו' ה'תשל"ח ס"ד (תו"מ סה"מ כסלו ס"ע קסד ואל"ך). וש"נ.

27) שהרי גם המצוות דחוקים הם אברים פרטים מרמ"ח אברים דמלכא. ומה שהם חוקים — יש לומר, שלא נתפרש טעמם בנגלה דתורה.

28) פרק ג. וראה גם ד"ה ויקם עדות ה"ש"ת ספ"ב.

29) ראה קונטרס העבודה פ"ב.

צריכים להיות באופן כזה דוקא, הרי בהכרח שיש איזה ערך ותפיסת מקום להעולמות, שהרי כל דקדוקי ההלכות שמצד בחינה זו הם בכדי שיומשך השפע בעולמות, ולכן מדייק זמירות היו לי חוקיך (דוקא) בבית מגורי, דכשעסק התורה שלו הוא באופן שיודע ומרגיש שכל דקדוקי התורה הם מצד זה שכן עלה ברצונו ית' (חוקיך), אזי נרגש אצלו איך שכל העולמות בטלים במציאות לגבי דקדוק אחד מדקדוקי תורה, ובמילא, הדברי תורה שלומד הם לו זמירות (תענוג ושעשועים) גם בבית מגוריו, כי כל הרדיפות שסובל משונאיו אינם תופסים מקום אצלו, ויתירה מזו, שעייז נמשך כן גם בעולם, שהשונאים והרודפים מתבטלים, זמירות מלשון לזמר עריצים.

ז) וביאור הענין בעומק יותר, יובן בהקדים תחילה ענין עדות. שגם ענין זה הוא בכל המצוות (גם בהמצוות דחוקים ודמשפטים), ע"ד שנת"ל בנוגע למשפטים וחוקים. והענין הוא, כמו שמבאר בעל הגאולה בהמאמר ד"ה ויקם³⁰ עדות ביעקב ותורה שם בישראל³¹, דמה שהמצוות (גם המצוות דמשפטים ודחוקים) נק' עדות הוא לפי שהם ממשיכים ומגלים העלם העצמי דעצמות אוא"ס, שלמעלה מההעלם השייך לגילוי. דכמו שענין העדות בפשטות הוא על דבר הנעלם דוקא, דעל דבר הגלוי אין שייך עדות, מכיון שהוא גלוי, ואפילו על מילתא דעבידא לאגלווי אין צריך עדות³², עד"ז הוא ברוחניות, דאור הממלא הוא דבר הגלוי שמושג מצד השכל, וכידוע³³ בענין ומבשרי³⁴ אחזה אלוקה, דכמו שברור לאדם שיש נפש שמחי' את גופו, דע"י שמרגיש שגופו חי הוא יודע ברור שאין זה מצד הגוף עצמו אלא שיש נפש שמחי' את גופו, כמו"כ הוא גם בנוגע לעולם, דע"י שרואים עולם חי יודעים בבירור³⁵ שיש חיות אלקי שמחי' את העולם. ואור הסוכב

30) תהלים עח, ה. ולהעיר*, שהקאפיטל תהלים דבעל הגאולה (שמתחיל בי"ב תמוז שנה זו (תשי"ז)) הוא מזמור עח.

31) דשנת ה'שית (נרפס בסה"מ ה'ש"ת ע' 51 ואילך). וראה גם לקו"ת פקודי ד, א ואילך.

32) ר"ה כב, ב.

33) לקו"ת אמור לא, ב. ואתחנן ד, א. סהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות בתחילתה (מה),

א). ובכ"מ.

34) איוב יט, כו.

35) ועד להתאמתות דראי' — מבשרי אחזה אלוקה, כמבואר בלקו"ת וסהמ"צ שם.

* ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו (מכתב כ"ק מ"ח אדמו"ר, נדפס ב"קובץ מכתבים" שבסו"ט תהלים אהל יוסף יצחק (ע' 214). אג"ק שלו ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא. סה"מ י"א ניטן בתחילתו). המו"ל.

שלמעלה מהתלבשות בעולמות הוא מילתא דעבידא לאגלויי (העלם ששייך לגילוי). וכמבואר בכ"מ³⁶, דע"י ההשגה באור הממלא שמתלבש בעולמות, שהוא הארה בלבד (כדמוכח מזה גופא שהוא בהתלבשות), מזה באים לידי ידיעה שישנו אור שהוא מופלא מעולמות, שהוא המקור שממנו נמשך ההארה שבהתלבשות. והוא ע"ד מה שהשכל גופא מכריח שיש למעלה מהשכל. וענין העדות הוא בעצמות אוא"ס, שלמעלה גם מסובב, שהוא נעלם לגמרי, ואין שייך בו שום ידיעה והשגה, גם לא ידיעת השלילה³⁷. וזהו מה שכל המצוות נק' עדות, לפי שהם ממשיכים ומגלים עצמות אוא"ס שלמעלה גם מסובב.

ח) **וצריך** להבין, והרי זה שהמצוות הם עדות על עצמות אוא"ס הוא מפני שהם רצונו ית', רצון שלמעלה מטעם³⁸, ומהו החילוק בין ענין עדות לענין חוקים. וגם צריך להבין השייכות של הסוג דמצוות שנק' עדות מפני שהם אות וזכרון, ענין הטעם, עם ענין העדות שבכללות המצוות, זה שהם מעידים על עצמות אוא"ס מפני שהם רצון שלמעלה מטעם. והענין הוא, דענין העדות שבמצוות בעבודת האדם היא העבודה דרעותא דלבא³⁹, דרעותא דלבא הוא הרצון באלקות שמצד עצם הנשמה, שע"ז תופסים בהעצמות, כמאמר⁴⁰ לית מחשבה תפיסא ב'י כלל (ב'י קאי על פנימיות ועצמות אוא"ס שלמעלה מסובב, שאינו נתפס בשום השגה, גם לא בהשגת השלילה) אבל נתפס איהו ברעותא דלבא. והעבודה דחוקים היא העבודה דקבלת עול. דהחילוק שבין שתי עבודות אלו הוא, דבהעבודה דרעותא דלבא, מכיין שיש לו רצון, הגם שהרצון הוא מצד ההתקשרות דעצם הנשמה בעצמות אוא"ס, ה"ה בבחינת מציאות עדיין⁴¹. וגם כשהרצון שלו הוא בביטול, שאינו רוצה לעצמו כלל וכל רצונו הוא שיהי' גילוי

(36) סה"מ עת"ר ע' ב.

(37) המשך תרס"ו ע' נח [בהוצאה החדשה — ע' עח ואילך]. סה"מ תרפ"ז ע' קעו ואילך. ד"ה תכלית חכמה תרפ"ט פ"ב ואילך (סה"מ קונטרסים ח"א כט, ב ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' קנ). ועוד.

(38) כמובן מהמשך הענינים בד"ה ויקם עדות ה'ש"ת הנ"ל. וכן הוא להדיא בהמשך תער"ב שבהערה הבאה.

(39) ראה המשך תער"ב ח"א פס"ז.

(40) תקו"ז בהקדמה (ז, א). וראה מאמרים שבהערה 37.

(41) ראה תניא פמ"א (גז, ב ואילך) ובארוכה בסה"מ תר"ס ע' קמט ואילך, שגם הרצון שמצד אהבה הטבעית "לדבקה בה' ולא ליפרד .. בשום אופן אפילו במסירות נפש ממש" הוא דוגמת הרצון "לרוות נפשו הצמאה", וענין הביטול הוא שכל רצונו הוא רצון הוי' — שיהי' גילוי אלקות בעולם.

אלקות בעולם ושתושלם הכוונה דדירה⁴² לו ית' בתחתונים, מ"מ, עצם ענין הרצון הוא מציאות. ואמיתית ענין הביטול הוא בהעבודה דקבלת עול⁴³, שהוא כמו עבד שאין לו שום רצונות כלל, וכל מה שעושה הוא מצד עול האדון שמוטל עליו, שמצד זה הוא מוכרח לקיים רצון האדון.

ט) **והנה** החילוק שבין העבודה דעדות להעבודה דחוקים הוא דוגמת החילוק שביניהם בענין המצוות עצמם. ויובן זה ע"פ הידוע⁴⁴ שהרצון דמצוות כמו שהוא מצד העצמות הוא רצון עצמי שאינו בשביל איזה כוונה שתושלם ע"י המצוות, והתכלית דמצוות (מצד רצון זה) הוא המצוות עצמם. ומזה מובן, דזה שהמצוות ממשיכים ומגלים עצמות אוא"ס בעולם, עם היות שההמשכה היא מצד זה שהמצוות הם רצונו ית' שלמעלה מטעם, מ"מ, מכיון שזהו ענין שנעשה ע"י המצוות, הרי זה בדוגמת טעם. ואמיתית הענין דרצון העצמי של עצמותו ית' הוא בהמצוות גופא. וזהו מה שהעבודה דעדות היא העבודה דרעותא דלבא והעבודה דחוקים היא העבודה דקבלת עול, כי ענין העדות שבמצוות, מכיון שהוא המשכה וגילוי, הכלי לזה הוא הרצון, שגם הרצון שמצד עצם הנשמה היא תנועה דהמשכה והתפשטות (מציאות), והכלי לענין החוקים דמצוות שהוא רצון עצמי ממש שלמעלה מגילוי הוא הביטול דקבלת עול, ביטול שמצד העצם שלמעלה מכל ענין דהתפשטות.

יוד) **וזהו** זמירות היו לי חוקיך (דוקא), שכוונתו בזה היא לשלול לא רק הענין דמשפטים אלא גם הענין דעדות. כי בדרגת העדות נשארה עדיין איזו מציאות. ולא רק מצד האדם, שגם הרצון שלו שלמעלה מטו"ד (רעו"ד) הוא מציאות (כנ"ל), אלא גם מצד המצוות שבדרגת עדות, מכיון שענינם הוא המשכת וגילוי אוא"ס בעולם. ואמיתית ושלימות ההכרה שכל העולמות בטלים במציאות לגבי דקדוק אחד דתורה הוא דוקא בהדרגא דחוקים, שהדקדוקים דתורה (שמצד בחינה זו) הם ענין עצמי מצד שרשם העצמי שבתורה, שלמעלה משייכות לעולם.

יא) **וממשיך** בהמאמר⁴⁵, דמה שדוד נענש על זה⁴⁶ הוא כי עסק התורה דדוד הי' באופן דלומר עריצים (כנ"ל), ותכלית

42) ראה תנחומא נשא טז. בחוקתי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.

43) ראה גם סה"מ תרפ"ז ע' קפא ואילך המעלה בהעבודה דקב"ע גם על רעו"ד. ושם ס"ע

קפב, "דמעלתן של ישראל כמו שהם בעצמותו ית' ויתעלה הוא שהן עבדים דוקא".

44) המשך תרס"ו ע' תקכא [בהוצאה החדשה — ע' תרפו ואילך].

45) פרק ז.

46) ראה סוטה לה, א. במדב"ר פ"ד, כ.

הכוונה היא כמ"ש⁴⁷ לא תהו בראה לשבת יצרה, להתעסק בעבודת הברורים ולהמשיך גילוי אור בעולם. דזהו המעלה שבתפלה לגבי תורה, תפלה הוא בירור והעלאה, היינו שע"י התפלה מתבררים הניצוצות ומזדככים ועולים למעלה, משא"כ תורה היא המשכה מלמעלה, והבירור ע"י התורה הוא בדרך דחי'. וכשרצה דוד לברר בירורים ע"י התורה, שהוא בדרך דחי', לומר עריצים, נענש על זה, כי תכלית הכוונה הוא לשבת יצרה.

וצריך להבין, הרי עסק התורה דדוד באופן דזמירות היו לי חוקיך הוא בבחינת התורה כמו שהיא מצד רצון העצמי (כנ"ל בארוכה), והיאך שייך שזה יהי' שלא כפי אמיתית הכוונה. ויש לומר הביאור בזה, ע"פ מ"ש בהמאמר בתחילתו בענין הוי' אחד⁴⁸, דפירוש אחד זה הוא יחיד, ומה שאומרים אחד ולא יחיד הוא להורות דהוי' ואלקים כולא חד⁴⁹. והענין הוא, דאמיתית ענין אחדות הוי' הוא שהאחדות היא גם מצד העולם. וזהו מ"ש הוי' אחד, דבאם הי' כתיב הוי' יחיד, הי' הפירוש בזה שיחודו ית' הוא מצד אוא"ס (ולא מצד העולם), ובכדי להדגיש שיחודו ית' הוא גם מצד העולם, ואפילו מצד העולם כמו שנברא משם אלקים שמעלים ומסתיר על שם הוי', לכן נאמר⁵⁰ הוי' אחד, שגם החי"ת והדל"ת שהם ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם, הם בטלים להאל"ף יחידו של עולם⁵¹. דמכיון שהוי' ואלקים כולא חד, הרי שם אלקים אינו מסתיר באמת, ולכן, גם העולם שנתהווה משם אלקים הוא בטל באמת ואין עוד מלבדו⁵². ועד להביטול בדרגת ואופן דיחיד שלמעלה מאחד. וע"י היחוד דשני הענינים (שיחודו ית' הוא באופן דיחיד, ושענין זה הוא גם מצד העולם), ע"יז' הוא גילוי כח העצמות שכולל ומחבר הענין דאחד ודיחיד.

(יב) **ויש** להוסיף, דשם הוי' (הוי' אחד) מורה על כל ג' הענינים (אחד ויחיד וכח העצמות שמחברם). דבהוי' יש ג' ענינים: א' הוי' מלשון מהוה⁵³, דפירוש זה בשם הוי' מורה על שייכותו לעולמות, ב' הוי'

(47) ישע"י מה, יח.

(48) ואתחנן ו, ד.

(49) ראה זח"ב קסא, א. ח"ג רסד, א.

(50) ראה תו"א וארא נה, ב. סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פי"ח.

(51) ראה סמ"ק, הובא בב"י או"ח סס"א (ד"ה כתב סמ"ק). שו"ע (ואדה"ז) או"ח סס"א

ס"ו. לקו"ת תזריע כג, ג. וראה ברכות יג, ב.

(52) שער היחוד והאמונה פ"ו.

(53) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. שער היחוד והאמונה רפ"ד.

מלשון ה' הוה ויהי⁵⁴, דפירוש זה בשם הוי' מורה שהוא למעלה מעולמות, וענין הג' בשם הוי' הוא שהוי' הוא שם העצם⁵⁵, היינו שהוא מורה על עצמותו ית'. דהגם שבפרדס⁵⁶ כתב דזה ששם הוי' הוא שם העצם הוא רק לעצם הספירות, היינו האורות המתלכשים בכלים, הרי המסקנא דתורת החסידות⁵⁷ היא דפירוש שם העצם הוא בהעצמות. והנה מכיון שכל ג' הענינים הם באותו שם, הרי מובן⁵⁸ שהם שייכים זל"ז. והיינו דההתאחדות דשני הפירושים בהוי', הוי' לשון מהוה והוי' מלשון ה' הוה ויהי' כאחד, הוא מצד זה שהוי' הוא שם העצם. ונמצא, דע"י שהוי' שלמעלה מעולמות (ה' הוה ויהי' כאחד) נמשך בהוי' לשון מהוה, אף שבחיצוניות הו"ע של ירידה, הנה עי"ז דוקא מתגלה שם העצם שבו. ולא עוד אלא שגילוי שם העצם דהוי' הוא בעיקר בהוי' לשון מהוה. וכמבואר בכ"מ⁵⁹ דמה ששם הוי' הוא שם העצם שמורה על העצמות הוא כי ההתהוות יש מאין היא דוקא בכח העצמות שמציאותו מעצמותו⁵⁹.

(ג) **ועפ"ז** יובן גם מ"ש הרמב"ם⁶⁰ (הובא במאמר הנ"ל בתחילתו) יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא מציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו. דמצות הידיעה היא בג' ענינים. שיש שם מצוי ראשון, שהוא מציא כל נמצא, ושכל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו. דג' ענינים אלו הם נגד ג' ענינים הנ"ל בהוי'. יסוד היסודות ועמוד החכמות הוא ר"ת הוי'⁶¹. מצוי ראשון הוא שהוא קדום לכל, למעלה מהבריאה. מציא כל נמצא הוא הוי' לשון מהוה. וכל הנמצאים כו' לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו, אמיתת המצאו הוא העצמות שמציאותו מעצמותו⁶², דהתהוות הנמצאים יש מאין הוא בכח העצמות (כנ"ל), ענין שם העצם.

54) זהר ופרדס שם. שער היחוד והאמונה פ"ז (פב, א).

55) כ"מ הל' עכו"ם פ"ב ה"ז. פרדס שיי"ט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב פכ"ח.

56) שיי"ט ספ"א.

57) ראה סה"מ תרס"ח ע' קצ. וראה גם המשך תרס"ו ע' תלא [בהוצאה החדשה — ע' תקסו ואילך].

58) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ועוד.

59) אגה"ק ס"כ (קל, ב).

60) ריש הל' יסודי התורה.

61) סדר הדרות ד"א תתכז. שה"ג להחיד"א מע' רמב"ם. וראה גם "פירוש" לרמב"ם שם.

62) סה"מ תרס"ח שם.

(יד) **ויש** לומר, דזהו גם מה שהוי' הוא ר"ת יסוד היסודות ועמוד החכמות, דיסודות וחכמות הם שני ענינים הפכיים. דיסודות הם ההנחות הפשוטות שלמעלה מהבנין, מהסברה, שהם יסודי ההשגה, וחכמות הם הסברות השכליות שנתפסות בהשכלה ועד ששייך בהם שקו"ט. דבעבודת האדם ענין היסודות הוא האמונה פשוטה שלמעלה מהשכל, וחכמות הו"ע ההשגה. וי"ל דשרש היסודות הוא בהוי' שלמעלה מעולמות (הי' הוה ויהי' כאחד), ושרש החכמות הוא בהוי' לשון מהוה, והכח שמאחד היסודות והחכמות, שהאמונה שלמעלה מהשכל תומשך גם בשכל, הוא משם הוי' שם העצם.

ועפ"ז יובן מה שדוד נענש על מה שאמר זמירות היו לי חוקיך, כי התורה כמו שהיא מצד רצון העצמי שלמעלה מטעם (יסודות) היא דוגמת הוי' מלשון הי' הוה ויהי' כאחד שלמעלה מעולם, שלכן, הבירור שמצד בחינה זו הוא באופן דדחי' (ולא בדרך בירור), זמירות מלשון לזמר עריצים. ומכיון שאמיתית ענין אחדות הוי' הוא שהאחדות היא גם מצד העולמות, לכן צ"ל ההמשכה דעדות ומשפטים דתורה (חכמות) שיהי' גילוי אלקות בעולם. ועי"ז מתגלה העצם דתורה שלמעלה גם מחוקים, שם העצם.

(טו) **וזהו** הוי' לי בעוזרי, עוזרי קאי על הניצוצות המתבררים, שהם העוזרים האמיתים של האדם [וע"ד הידוע⁶³ בענין כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם⁶⁴, דע"י שהאדם מברר את הניצוצות שבדצ"ח, נמשך לו תוספת כח בעבודתו, שהניצוצות עוזרים ומסייעים לו], ופי' הוי' לי בעוזרי הוא שהניצוצות המתבררים (עוזרי), הגם שענין הבירורים הוא מלמטה למעלה (ענין דעולם), יומשך בהם גילוי שם הוי' שלמעלה מהשתלשלות. וחיבור ב' ענינים אלו הוא מהוי' שם העצם. וזהו גם ואני אראה בשונאי, דגם אלו שהם שונאי דוד שהם שונאי הוי', אין צריך לדחותם לגמרי כ"א לברר הניצוצות שבהם, וע"י שמוציאים הניצוצות מהם הנה הרע שבהם מתבטל. ועי"ז באים לראי' באלקות, אראה בשונאי, ראיית אלקות במוחש גם בעניני עולם. וכמו שהי' אצל בעל הגאולה, שגם המנגדים, אף שנשארו במציאותם, הוכרחו (ע"י הניצוצות שבהם) לעשות כפי הכוונה, והי' גילוי אלקות (דלמעלה מהטבע) במוחש (בטבע). ועי"ז המשיך הכח

63 לקו"ת צו יג, ב (וראה שם ע' ג). ובכ"מ.

64 עקב ח, ג.

לכל ההולכים באורחותיו להמשיך גילוי אלקות דלמעלה מהטבע בטבע, וזה נעשה הכנה קרובה שתושלם הכוונה דדירה לו ית' בתחתונים, שהתחתונים יהיו דירה לו ית', לו לעצמותו⁶⁵, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(65) ראה אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרעט ואילך. סה"מ תרס"ב ע' שלה. תרע"ה ע' קצג.

בס"ד. י"ב תמוז, ה'תשמ"א

(הנחה בלתי מוגה)

הוי' לי בעוזרי גו'. ומדייק בעל המאסר והגאולה (במאמרו ד"ה זה מי"ב תמוז הראשון, תרפ"ז, בעיר גלותו קאָסטראַמאַ)², דלשון הפסוק אין לו הבנה כלל לכאורה, דמשמע שהאדם יש לו עוזרים רבים, אלא שגם הקב"ה הוא עמהם³. ובפרט שבפסוק זה נזכר שם הוי', ועל זה מביא מיד בתחלת המאמר מה שידוע בנוגע לדברי הרמב"ם בתחלת ספרו יד החזקה: יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון וכו', שד' התיבות יסוד היסודות ועמוד החכמות הם ר"ת הוי' (כמ"ש נכד הרמב"ם⁴ ומפרשי הרמב"ם⁵), והיינו, ששם הוי' הוא המצוי ראשון שממציא כל נמצא כו', וכפי שממשיך⁶ שאם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להמצאות. ואעפ"כ נאמר כאן שישנו הענין דעוזרי, ולאח"כ ניתוסף הענין דהוי' לי בעוזרי. גם צריך להבין במאמר חז"ל הבא לטהר מסייעין לוי' (שזהו ע"ד בקשת דוד המלך הוי' לי בעוזרי), כפי שמדייק במאמר⁸, דלכאורה אינו מובן הלשון מסייעין לו שנאמר בלשון רבים, והלא אין עוזר אלא הקב"ה לבדו (וכמאמר⁹ הקב"ה עוזרו, הקב"ה לבדו, ולא מסייעין, לשון רבים). ועוד, מהו הלשון הבא לטהר, דלכאורה הול"ל הבא ליטהר, דאז הי' מורה רק על עצמו לבד, ולמה אומר לטהר, שהוא פועל יוצא, דמשמע גם לטהר אחרים (ועז"נ שמסייעין לו).

ב) והנה הוי' לי בעוזרי אמר דוד בגלל היותו אז במעמד ומצב שהי' זקוק לעזר, כפי שממשיך: ואני אראה בשונאי, היינו, שהיו לו שונאים. ועל זה מביא במאמר¹⁰: דהנה כתיב¹¹ זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי, והיינו, שבעת צרתו שהי' נע ונד (גולה ממקומו) והי' נרדף מאת כל שונאיו הקמים עליו (שפחד מהם, שזהו אומרו בבית מגורי, שמגור הוא לשון פחד), והי' לא טוב לו בגשמיות, הנה אז הי' (מתנחם

(1) תהלים קיח, ז.

(2) נדפס בסה"מ תרפ"ז ע' רא ואילך.

(3) ראה גם לקו"ת שמע"צ פח, ב.

(4) הובא בסדר הדורות ד"א תתקכ"ז. שם

הגדולים להחיד"א מע' רמב"ם.

(5) "פירוש" לרמב"ם שם.

(6) בהלכה ב'.

(7) שבת קד, א. וש"נ.

(8) ע' רב. וראה גם לקו"ת שם.

(9) ראה סוכה נב, ריש ע"ב. קידושין ל, ב.

(10) ע' רב. ס"ע רד.

(11) תהלים קיט, נד.

ועד לאופן של זמרה ושירה — זמירות גו', שהיא) משמח לבו בתורה (חוקיך, דקאי על כללות התורה כולה, שנקראת כאן בשם חוקיך). ומבואר בזה (בתניא¹² ועד"ז בלקו"ת בדרושי מ"ת בשבועות¹³), שכאשר דוד המלך התבונן שהנהגת כל העולמות כולם תלוי' בדקדוק אחד של תורה, עד שדקדוק אחד יכול לשנות את המצב לטוב או למוטב ח"ו, אזי לא היתה תפיסת מקום אצלו לעניני העולם, ובפרט גשמיות העולם (כולל גם בנוגע לחייו, שהיו לו שונאים שפחד מהם כו').

ומביא דוגמא לכך שהנהגת כל העולמות תלוי' בדקדוק אחד של תורה: "והוא ע"ד ענין הקרבנות וכו'". ויש לבאר (במאמר המוסגר) הטעם שמביא דוגמא מענין הקרבנות, כי, כללות כל הענינים כולם הוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים¹⁴, שזהו ע"י אתעדל"ת, שמעלים את העוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו למעמד ומצב שיהי' ראוי להיות דירה לו ית'. וזהו כללות ענין הקרבנות, כי קרבן הוא לשון קירוב¹⁵, היינו, להעלות ולקרב את כל הענינים עד לרזא דא"ס¹⁶ (כמובא גם במאמרי ההילולא של בעל המאסר והגאולה¹⁷). והיינו, שאפילו כאשר הקרבן הוא רק עשרון (עשירית האיפה) מנחת סולת ממין הצומח (ועד"ז מלח מן הדומם, כמ"ש¹⁸ על כל קרבנך תקריב מלח), ועד"ז ממין החי, בהמה (מן הבקר ומן הצאן) אחת או עוף אחד, הנה עי"ז נעשית עלי' בכל העולמות כולם¹⁹. אלא שענין זה קשור דוקא עם הדיוק בתורה, שצ"ל דוקא עבודה בימין²⁰ (ימין מקרבת²¹), ועד"ז בשאר הדוגמאות שהובאו שם, היינו, שענין הקרבנות צ"ל דוקא ע"פ הוראות התורה (חוקיך), ובזה תלוי' עליית כל העולמות כולם.

ג) **וביאור** הטעם שהתורה נקראת כאן בשם חוקיך, אע"פ שבתורה יש עדות חוקים ומשפטים²², שהם ג' החלקים שיש במצוות, שנמשכים מג' חלקים אלו בתורה, ומזה נמשכים ג' אופנים בעבודת

12) קונטרס אחרון ד"ה דוד זמירות (קס, א ואילך).
 13) במדבר יח, א ואילך.
 14) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.
 15) ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
 16) ראה ספר הבהיר סימן מו (קט).
 17) רמב"ן ויקרא א, ט. זח"ג ה, רע"א — הובא בשל"ה ריא, ב.
 18) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. ובכ"מ.
 19) ראה ד"ה באתי לגני תשי" פ"ב (סה"מ תשי" ע' 112 ואילך).
 20) ויקרא ב, יג.
 21) ראה תניא פל"ד. אגה"ת בסופו.
 22) ראה זכחים כד, א.
 23) סוטה מז, א. סנהדרין קז, ב.
 24) ראה רמב"ן ואתחנן ו, כ. וראה סה"מ ה'ש"ת ע' 51 ואילך. ס"ע 90 ואילך. תשי"ב ע' 115 ואילך. סה"מ אידיש ס"ע 45 ואילך. ובכ"מ.

האדם. דהנה, הענין דמשפטים הוא מה שמוכן ומונח בשכל, כמ"ש²³ כי היא חכמתם ובינתכם (אפילו) לעיני העמים (עמי הארץ), ועד שיש ענינים שעליהם אמרו רז"ל²⁴ אלמלא לא ניתנה תורה (ח"ו²⁵) היינו למדין צניעות כו' וגזל כו' (וכן שאר הדוגמאות שהובאו שם). וכן יש ענינים בתומ"צ שהם עדות על ענין נוסף, כמו זכר ליציאת מצרים או זכר למעשה בראשית. וכן יש ענינים שהם חוקים כו'. ואעפ"כ נאמר כאן חוקיך דוקא, כ²⁶, קיום כל התורה ומצוותי' צ"ל באופן הקיום של חוקיך, והיינו, שאפילו בשעה שמקיים מצוה שכלית, או מצוה שענינה הזכרון על מעשה בראשית או על יצי"מ, צריך לעשות זאת באופן של חוקה, חוקה חקקתי גזירה גזרת²⁷, היינו, בגלל שהקב"ה צוה לעשות כן. ודוקא אז ישנה השלימות בכל חלקי התורה, הן בחלק הקשור עם משפטים (ושכל), הן בחלק הקשור עם עדות, והן בחלק הקשור עם חוקים כפשוטם.

ולהעיר שכן הוא גם בנוגע לעדות, שנוסף על הענינים הפרטיים בתורה שהם עדות, הנה גם כללות ענין התורה היא עדות²⁸ על הקשר בין בני" עם הקב"ה, וגם עדות על בריאת העולמות כולם (זכר למעשה בראשית), ועד לעדות דזכר ליציאת מצרים, היינו, שענינה להעלות את האיש הישראלי מכל המיצרים והגבולים, כולל גם מה שנברא ע"י הקב"ה במדה וגבול, ואפילו מההגבלה שבתורה גופא, כמו בתושב"כ, שהיא מנוי' וספורה בנוגע לאותיות ותגין וכיו"ב באופן דלא פחות ולא יותר. ועד"ז גם תושבע"פ, הנה אע"פ שעל זה נאמר²⁹ ועלמות אין מספר, א"ת עלמות אלא עלמות³⁰, אלו ההלכות³¹, הרי כל הלכה היא מדודה ומוגבלה. ואפילו הענין דאלו ואלו דברי אלקים חיים³², ועד למ"ט פנים (שהרי לא ניתנו דברי תורה חתוכין)³³, הרי זה באופן שזהו א' ממ"ט פנים באופן כך או באופן הפכי, היינו, שכל אחד הוא באופן של פנים, אלא שזהו במקום שבו יכולים להיות מ"ט פנים באופן כך ומ"ט פנים באופן הפכי.

30) זח"ג עא, ב. הקדמת תקו"ז קרוב לטופה. וראה ג"כ זח"ג נח, ב.

31) זח"ג רטז, א. וראה שהש"ר פ"ו, ט (א). וראה תו"א מט, ב. אוה"ת שמת ע' כ ואילך.

32) עירובין יג, ב. 33) מדרש תהלים יב. ירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ב.

23) ואתחנן ד, ו.

24) עירובין ק, סע"ב.

25) ראה לקו"ש ח"ג ע' 890 הערה 12.

26) ראה סה"מ תרפ"ז ע' רג ואילך. וראה

סה"מ שבהערה 22.

27) תנחומא חוקת ג. במדב"ר פי"ט, א.

28) ראה גם סה"מ ה'ש"ת ע' 51 ואילך.

ד"ה הוי' לי בעוזרי תשי"ז פ"ז (לעיל ע' מא).

29) שה"ש ו, ח.

אך ישנו אופן נעלה יותר, שעליו נאמר³⁴ והוי' עמו [כמו הוי' לי בעוזרין], שהלכה כמותו בכל מקום³⁵, שזהו פסק ההלכה באמת לאמיתתו³⁶ [כמו הספר דהלכות הלכות³⁷, לאחר ההקדמה דיסוד היסודות ועמוד החכמות ר"ת הוי'], ועז"נ³⁸ הליכות עולם לו, א"ת הליכות אלא הלכות³⁹, עי"ז שהנהגתו מיוסדת על הלכה (שנקבעה עי"ז שהוי' עמו), שצריך לקיימה ומקיימים אותה בפועל בגלל היותה ציווי ה', כלשון ברכת המצות: אשר קדשנו במצותיו וצווננו, היינו, שכל מצוה, הן מצוה שהיא חוקה, הן מצוה שהיא עדות, והן מצוה שקשורה עם שכל והבנה, משפטים, קיומה הוא בגלל שזהו ציווי של נותן התורה שהוא גם מצוה המצוות.

ד) אך כדי לבוא למעמד ומצב ואופן כזה בלימוד התורה וקיום מצוותי', הרי זה ע"י עבודת התפלה. והענין בזה, דהנה, תפלה היא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה⁴⁰, והיינו, שע"י נעשית העלי' מתחתון שאין תחתון למטה הימנו, כדיוק בעל הגאולה⁴¹ שארצה הוא למטה מארץ סתם, ומשם עולה השמימה, למעלה משמים סתם. ועז"נ [ע"י נעים זמירות ישראל⁴² בספר תהלים, במזמור ק"ב, ששייך להתחלת שנת הק"ב מיום הולדתו של בעל הגאולה⁴³] תפלה לעני כי יעטוף, היינו, שכל אחד מישראל מעמיד עצמו במעמד ומצב של עני דלית לי' מגרמי' כלום⁴⁴, היינו, שאינו שייך למשפטים ואינו שייך לעדות, אלא רק עומד הכן לקבל ציווי הקב"ה בתור חוקה ולקיימו. וענין זה קשור גם עם תוכן התפלה — לפני הוי' ישפוך שיחו, כפירוש הבעש"ט⁴⁵ שהמבוקש שלו הוא שיוכל לשפוך שיחו לפני הוי', וכפי שמבאר זאת ע"פ משל, שכאשר המלך מכריז שכל מי שרוצה יכול לבוא לארמון המלך ולבחור מה שמוצא חן בעיניו, הנה יש כאלו שבחרים בריבוי עניני העשירות שבארמון המלך, אבל ישנו העני שהמבוקש שלו הוא שלפני הוי' ישפוך שיחו, היינו, שג' פעמים ביום יוכל לשפוך שיחו לפני הוי'.

41 זה היום דש"פ נצבים תרצ"ד פ"ב (סה"מ קונטרסים ח"ב שיט, א).
42 שמואל"ב כג, א.
43 ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו. וענין זה שייך ג"כ לאחר ההסתלקות — סה"מ י"א ניסן בתחלתו. וש"נ.
44 זהר ח"א רמט, ב. ח"ב רטו, א. ועוד.
45 כתר שם טוב סימן צז.

34 שמואל"א טז, יח.
35 סנהדרין צג, ב.
36 ראה אוה"ת יתרו ע' תתצ ואילך.
סה"מ תרכ"ז ע' שא ואילך. המשך תרס"ו ע' תקסז ואילך. ועוד.
37 הקדמת הרמב"ם לספר יד החזקה.
38 חבקוק ג, ו.
39 נדה בסופה.
40 ויצא כח, יב. זח"א רסו, ב. תקנ"ז תי' מה. וראה לקו"ת יוהכ"פ סח, ב. ובכ"מ.

וענין זה מוצא חן בעיני המלך, שממלא את מבוקשו וכו' — שזהו גם מ"ש בהמשך המזמור⁴⁶ כי בנה ה' ציון נראה בכבודו, ובאופן שפועל על עמי הארץ כו', עד שנותנים כבוד להוי', כמבואר בארוכה בפסוקים שלאח"ז. וזהו שלימות ענין התפלה — כעבדא קמי מרי⁴⁷, היינו, שרוצה רק להתקשר עם מרי', ולעמוד קמי מרי' — לפני הוי', ובזה מתבטא שיחו, ואכן עושה זאת בפועל ג"פ בכל יום, ובתלתא זימנא הוה חזקה⁴⁸, והיינו, שענין זה נעשה המציאות שלו. ולאחרי הקדמת התפלה נעשה אצלו באופן כזה גם לימוד התורה, ועד שנעשה באופן של זמרה ושירה שמחה ושעשועים — זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי, וכפי שהי' אצל דוד שענין זה נתן לו את הכח לעבור ולסבול (דורכטראַגן) את הגלות, ולחזור אח"כ למלכותו בירושלים עיר הקודש, לישב על כסא דוד, ולהכין הכל עבור ביהמ"ק — הכל בכתב מיד הוי' עלי השכיל⁴⁹, ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז, עד שדוד הוא מלכא משיחא, כמבואר בדרשות חז"ל, וכמ"ש בנבואת הגאולה (ביחזקאל⁵⁰) ועבדי דוד מלך עליהם גו' לעולם.

(ה) **אמנם** עפ"ז צריך להבין⁵¹, מדוע אמרו רז"ל⁵² שדוד נענש על מה שאמר זמירות היו לי חוקיך גו'. אך הענין הוא (כפי שמבאר במאמר⁵¹), שיש פירוש נוסף בזמירות (מלבד הפירוש שהוא מלשון שיר וזמרה). דהנה כתיב⁵³ הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו, ואיתא במד"ר⁵⁴, הנצנים נראו בארץ, כגון מרדכי וחבורתו עזרא וחבורתו נויש לומר בדרך אפשר, שענינו המיוחד של עזרא שהי' ראוי שתנתן תורה על ידו (כדאיתא בגמרא⁵⁵), ולפיכך נקרא בשם עזרא הסופר⁵⁶, והוא זה שפעל את כל הענינים אצל הדור שיצא מגלות בבל ושב לארץ הקודש, ארץ ישראל. ועד"ז מרדכי, שעל ידו הי' הענין דקיימו מה שקבלו כבר (במ"ת)⁵⁷, בדוגמת עזרא, עת הזמיר הגיע, הגיע זמנן של ישראל להגאל, הגיע זמנה של ערלה להזמר וכו'. ומזה מובן שזמירות הוא גם מלשון לומר עריצים⁵⁸, היינו, זמירת וכריתת הקליפות שמצירים לישראל.

46 פסוק יז.	54 (שהש"ר פ"ב, יב. שם, יג.)
47 שבת י, א.	55 סנהדרין כא, סע"ב. וראה חידושי
48 יבמות סד, ב.	אגדות מהר"ל לשם.
49 דברי הימים"א כח, יט.	56 נחמי' ח, א. שם, ד. שם, יג. יב, לו.
50 לז, כד"כה.	ועוד.
51 ראה סה"מ תרפ"ז ע' רה.	57 שבת פח, א.
52 סוטה לה, סע"א.	58 ע"פ ישעי' כה, ה. וראה סה"מ תרפ"ז
53 שה"ש ב, יב.	שם. וראה גם אוה"ת שה"ש ח"א ע' שב.

וענין זה נעשה בב' אופנים, כפי שמביא במאמר⁵⁹ שצ"ל חרב פיפיות בידם (עי"ז שרוממות א-ל בגרונם)⁶⁰, חרב של ב' פיות⁶¹, א' למעלה וא' למטה, כדי לבטל ב' אופני היניקה דלעו"ז, שעז"נ⁶² ואנכי השמדתי את האמורי גו' את פריו ממעל ושרשיו מתחת, שהם ב' אופנים שבאים מפני חטאינו⁶³, מב' האופנים שבכללות ענין החטאים, אם באופן דממעל, היינו, שמעמיד את עצמו ממעל, עד למעלה ממדידה והגבלה, לילך אחר תאוותו ורצונו (וואָס ער גיט זיך נאָך), באמרו אני ואפסי עוד⁶⁴ (כמאמר פרעה מלך מצרים יאור לי ואני עשיתני⁶⁵), שזהו כללות ענין החטא כפי שהוא בקו הימין, בדוגמת ישמעאל⁶⁶, או באופן דמתחת, שמשפיל ומצמצם את עצמו בענינים של רוח הבהמה היורדת היא למטה⁶⁷, עד למטה מטה, בענינים שאין להם שייכות אפילו לגופו, שגם הוא גוף קדוש⁶⁸, ועאכו"כ שאין להם שייכות לנשמתו. ועי"ז פועלים גם בנוגע לאמורי, שהוא הלעו"ז, השולט בזמן הגלות, שיהיו לו ב' אופני יניקה, פריו ממעל, ושרשיו מתחת. אך עי"ז שישנו הענין דחרב פיפיות בידם, שזהו כללות ענין התורה ומצוותי', ובמיוחד ענין התפלה, שעז"נ⁶⁹ בחרבי בקשתי, בצלותי ובכעותי, אזי מתבטלת יניקת הלעו"ז וגם יניקת הגלות בב' האופנים דפריו ממעל ושרשיו מתחת. וזהו ענין זמירות היו לי חוקיך, ע"ד עת הזמיר הגיע, שזוהי הפעולה לזמר עריצים כו'.

אבל אעפ"כ נענש דוד על זה, כי⁷⁰, הענין דלזמר עריצים אינו תכלית שלימות העבודה (ועאכו"כ בנוגע לדוד), אלא תכלית הכוונה היא לפעול בירור העולם, ועד לקיום היעוד אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם הוי' לעבדו שכם אחד⁷¹, שענין זה נעשה ע"י העבודה דבכל לבבך בשני יצריך⁷², וכתורת הבעש"ט⁷³ על הפסוק⁷⁴ כי תראה חמור שונאך, שכשרואה חומר הגוף שהוא שונאך, אזי צ"ל אופן העבודה דעזוב תעזוב עמו, היינו, לעבוד את הקב"ה יחד עמו כו'. ועד כפי שענין

59	סה"מ תרפ"ז שם ואילך. וראה תו"א	67	קהלת ג, כא.
קב, ג.		68	זח"ג ע, ב.
60	תהלים קמט, ו.	69	ויחי מנח, כב ובתרגום אונקלוס שם.
61	ראה ברכות ה, א.	70	בהבא לקמן — ראה סה"מ תרפ"ז ע' רח.
62	עמוס ב, א.	71	צפני' ג, ט.
63	נוסח תפלת מוסף דיו"ט.	72	ואתחנן ו, ה. משנה ברכות נד, א.
64	ישעי' מז, ח.		ספרי ופרשי' עה"פ.
65	יחזקאל כט, ט. שם, ג. וראה תניא	73	כתר שם טוב הוספות סכ"א. וש"נ.
		74	משפטים כג, ה.
66	ראה לקו"ת עקב יח, א.		

זה בא בפועל בהנהגה בעניני העולם באופן שכל מעשיך יהיו לשם שמים⁷⁵ ובכל דרכיך דעהו⁷⁶, והיינו, לא באופן שלא ירצה להתעסק עם העולם כי אם להסתגר מן העולם, ולהשאיר את העולם להתנהג מאליו, ולומר אני את נפשי הצלתי, אלא בדוגמת הנהגת דוד שלחם מלחמת הוי' וניצח⁷⁷. ועד"ז בכל אחד מישראל, שעבודתו צ"ל באופן דנהמא אפום חרבא ליכול⁷⁸, והיינו, שאע"פ שזקוק לחרבא, מ"מ ה"ה פועל עי"ז שנעשה מזה נהמא, ועד שנעשה דם ובשר כבשרו⁷⁹. ועאכו"כ כאשר לאחרי הקדמת עבודת התפלה בא ללימוד התורה, שענינה לעשות שלום בעולם⁸⁰, וכמ"ש⁸¹ הוי' עוז לעמו יתן, אין עוז אלא תורה⁸², (ועי"ז) הוי' יברך את עמו בשלום, שמביא שלום בכל העולם, ועושה מהעולם כולו דירה לו ית', עי"ז שמוציא ומשחרר את כל ניצוצות הקדושה מהגלות שלהם בדברים החומריים או עכ"פ בדברים הגשמיים, שדוקא בזה מתבטאת שלימות העבודה.

(ו) **וזהו** גם מ"ש הוי' לי בעוזרי⁷⁰, שכל אחד מישראל זקוק לעוזרים רבים, עוזרי לשון רבים, שהם ניצוצות הקדושה שמתבררים ע"י המעשים טובים שעושה, כי ע"י כל מעשה טוב ה"ה משחרר ומגלה ומעלה ניצוץ קדושה שמוציאו מגלותו ומחזירו למקורו ושרשו, וניצוצות אלו נעשים לו "עוזרים" (עוזרי) שמסייעין לו בעבודתו. ובזה נכללים גם אלו שהוא בא לטהר, היינו, שנוסף לכך שמטהר את גופו ונפשו הבהמית וחלקו בעולם, הנה מצד הציווי ואהבת לרעך (באופן ד) כמוך⁸³, ה"ה מטהר גם את כל אלו מישראל שיכול להגיע אליהם, ואח"כ נעשים הם העוזרים שמסייעים בעבודתו של זה שבא לטהרם.

(ז) **וע"י** עבודה זו, שנעשית באופן שמי שיש לו מנה רוצה מאתיים⁸⁴, מצד הציווי (שהוא גם נתינת כח) דמעלין בקודש⁸⁵, והיינו, שלאחרי כל מה שכבר פעל בעבר, ואפילו באותו יום עצמו ברגע לפני"ז, באופן שכבר הי' בקודש, ה"ה מוסיף ומעלה בקודש, והולך מחיל אל

75) אבות פ"ב מי"ב.
76) משלי ג, ו. טושו"ע או"ח סרל"א.
77) ראה שמואל"ב ז, א וברד"ק שם.
78) זח"ג קפח, ב. וראה לקו"ת נשא כו, ב.
79) לשון התניא פ"ה (ט, ב).
80) רמב"ם סוף הל' חנוכה.
81) תהלים כט, יא.
82) ויק"ר פל"א, ה. יל"ש בשלח רמז רמד. ועוד.
83) קדושים יט, יח.
84) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, י. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. שערי תשובה לר"י ב, כז. מנורת המאור (להר"י אלנקווה) ח"ד פ"ד ע' 250.
85) ראה ברכות כח, א.

חיל⁸⁶ — הרי זה נעשה הקדמה קרובה וכלי לקיום היעוד⁸⁷ וישראל עושה חיל, כפי שיהי' נראה בעיני בשר, בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו, דוד מלכא משיחא, עליו נאמר⁵⁰ ועבדי דוד מלך עליהם גו' לעולם — ועבדי דייקא, שענינו של עבד (קב"ע) קשור עם חוקיך דוקא. וביחד עם זה ישנה גם הפעולה בכל העולם, באופן דוירד מים עד ים ומנהר עד אפסו ארץ⁸⁸, כמ"ש (בהקדמה לישראל עושה חיל) וקרקר כל בני שת⁸⁹, כפירוש רש"י: כל האומות שכולם יצאו מן שת כו', שפועל בהם לעבדו כולם שכם אחד⁷¹. וההתחלה בזה נעשית כבר בסוף ימי הגלות, שכבר אז ישנו הענין דטועמי' חיים זכו⁹⁰, שטועמים מכל תבשיל ותבשיל⁹¹ כבר בערב שבת של הגאולה, שכבר אז ישנו הענין דוהיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך⁹², וכנ"ל (ס"ד) ממזמור ק"ב, שלאחרי שלפני הוי' ישפוך שיחו, ניכר בכל גויי הארץ שבנה הוי' ציון נראה בכבודו, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

90) פרי עץ חיים שער השבת פ"ג. שער הכוונות ענין טבילת ערב שבת.
91) ראה מג"א או"ח סר"ג סוסק"א. שו"ע אדה"ז שם ס"ח.
92) ישעי' מט, כג. וראה זבחים יט, רע"א.

86) ע"פ תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה.
87) בלק כד, יח.
88) תהלים עב, ח.
89) בלק שם, יז.

בס"ד. י"ב תמוז ה'תשל"ח*

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו¹, ומביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל הגאולה במאמרו ד"ה זה [שאמרו בחגיגת י"ב תמוז הראשונה (בסעודת הודאה), בשנת תרפ"ח²], דאיתא במדרש³, אמר ר' אבין אין אנו יודעים במה לשמוח אם ביום או בהקב"ה, בא שלמה ופירש⁴ נגילה ונשמחה כך בהקב"ה, כך ביראתך, כך בתורתך, כך בישועתך⁵. אמר ר' יצחק כך בעשרים ושתים אותיות שכתבת לנו בתורה, ב' תרין כ' עשרין, הרי כך. ומדייק בהמאמר, מהו אומרו אין אנו יודעים במה לשמוח אם ביום או בהקב"ה, דמכיון שזה היום עשה ה' [היינו, דגם מעלתו של היום הוא לא מצד עצמו אלא שזה היום עשה ה'], הרי מובן לכאורה שהשמחה צריכה להיות בהקב"ה, ומהו אומרו אין אנו יודעים במה לשמוח אם ביום או בהקב"ה. וגם מה הם ג' הענינים דיראה תורה וישועה. וגם צ"ל המאמר דר' יצחק כך בעשרים ושתים אותיות כו', הרי כך בפשטות הוא כך בהקב"ה, ולמה מפרש כך בעשרים ושתים אותיות.

ב) והנה ביאור מעלת היום (ועד שיש קס"ד לשמוח בהיום) הוא⁶, כי היום שבו נעשה נס⁷ הוא יום נעלה. ושני ענינים בזה. דהיום שבו נעשה נס הוא יום זכאי מצד עצמו (גם מקודם), שלכן נעשה בו נס, כי מגלגלין זכות ליום זכאי⁸. ועוד דע"י הנס שהי' בו, נעשה יום זכאי

(* המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ויצא לאור בקונטרס חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז — תשמ"ט, "יום ג' ח' תמוז תשמ"ט".

(1) תהלים קיח, כד.

(2) ולאחרי עשרים שנה — בשנת תש"ח — ציוה בעל הגאולה להדפיס את המאמר (בהוספת קיצורים וכו') בקונטרס חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז ה'תש"ח (סה"מ ה'תש"ח ע' 239 ואילך). ולאח"ז נדפס גם בסה"מ ה'תרפ"ח ע' קנג ואילך.

(3) שהש"ר פ"א, ד (קרוב לסופו).

(4) שה"ש א, ד.

(5) כ"ה בהמאמר דבעל הגאולה. ולגירסתנו במדרש הסדר הוא: בישועתך בתורתך ביראתך. ואולי גם בהמאמר הכוונה להסדר מסופו לראשו. וראה בסוף המאמר דבעל הגאולה. וראה גם לקמן סעיף ט.

(6) ראה עד"ז פירוש מהרז"ו לשהש"ר שם.

(7) להעיר, דפסוק זה היום גו' בא בהמשך למ"ש לפני זה היא נפלאות בעינינו. ובמצודת דוד שם "שלא יורה עליו הטבע".

(8) תענית כט, א. ולהעיר, שכ"ה בנוגע ל"ב תמוז — שגם מקודם הי' יום זכאי, ובקשר לבעל הגאולה יום ההולדת שלו.

יום סגולה וכו' (עוד יותר מכמו שהי' לפני זה). ולא עוד אלא שביום זה עצמו עיקר העילוי הוא בהזמן הפרטי (יום או לילה) שבו נעשה הנס. כדאיחא במדרש⁹ בשעה שאתה עושה לנו נסים ביום אנו אומרים לפניך שירה ביום (ותשר דבורה וברק בן אבינועם ביום וגו'¹⁰), ובשעה שאתה עושה לנו נסים בלילה אנו אומרים לפניך שירה בלילה (השיר יהי' לכם כלי' התקדש חגי'¹¹).

יש לומר, דהחילוק בהזמן שבו נעשה הנס, יום או לילה, הוא בהתאם לדרגת ואופן הנס, אם הנס באופן של אור וגילוי (יום) או שהוא באופן דהעלם (לילה). ועפ"ז יומתק גם זה שהנס הוא באופן של יום, אור וגילוי¹².

ג) **וביאור** הענין (השייכות דהזמן שבו נעשה הנס להנס) יובן בהקדים הידוע דנס הוא מלשון הרמה¹³. דע"י הנס נעשה הרמה ועלי' בהטבע¹⁴. דזהו מה שאומרים ברוך שעשה לי נס במקום הזה¹⁵, דגם המקום שהוא גבול וטבע מתעלה בהבל"ג דהנס שלמעלה מהטבע. ומזה מובן שעד"ז הוא בנוגע לזמן שנעשה בו הנס, וכמו שאומרים בברכת הנסים (דחנוכה ודפורים) שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.

ד) **וביאור** הענין בפרטיות יותר, הנה ידוע¹⁶ דבנסים יש (בכללות) שני סוגים. נסים שלמעלה מהטבע [כהנסים שהיו ביציאת מצרים, הפיכת מים לדם וכו' ועד להנס דקריעת ים סוף שנהפך ים

9) ב"ר פ"ו, ב — הובא גם בפירוש מהרז"ו לשהש"ר שם.

10) שופטים ה, א.

11) ישעי' ל, כט.

12) ראה מגילה כ, ב דזה היום עשה ה' קאי (לא רק על המעל"ע, אלא גם) על יום (בניגוד ללילה). וראה בהמאמר דבעל הגאולה בתחלתו (בענין זה היום עשה ה') דיום הוא אור וגילוי.

13) פרש"י יתרו כ, יז.

14) סידור עם דא"ח מד, סע"ב. פירוש המלות לאדמו"ר האמצעי פקל"ט. אוה"ת בשלח ע' תרסה.

15) ברכות נד, א. רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ט. טוש"ע או"ח סרי"ח. סדר ברכת הנהנין לאדה"ז רפ"ג. וראה שערי תשובה ח"א (שער התשובה) פכ"ג (יד, ג ואילך). שער האמונה פט"ו* (כט, ב).

16) ראה סה"מ תקס"ח ח"ה ע' שע ואילך (נוסחא שניי). ביאור"ד להצ"צ ח"א ע' שטז ואילך. ובארוכה — שער האמונה שם פט"ו ואילך. ובכ"מ.

ליבשה], ונסים המלובשים בדרכי הטבע. ובהם גופא ישנם שני אופנים. שלבושי הטבע הם באופן שניכר בהם שהם רק לבוש להנס שמתלבש בהם. כהנסים דחנוכה ופורים (ועד"ז הנסים של הגאולה די"ט כסלו¹⁷ ודי"ב תמוז), דעם היותם מלובשים בדרכי הטבע, מ"מ הי' ניכר בגילוי (ועד שראו כל אפסי ארץ¹⁸) הנס שבהם¹⁹. ושלבושי הטבע מעלימים ומסתירים על הנס שמלובש בהם. ועד שלפעמים הם מעלימים ומסתירים לגמרי, שאין ניכר כלל שהוא נס, אין בעל הנס מכיר בנסו²⁰.

ה) **והנה** ידוע²¹, דשרש הטבע הוא משם אלקים (אלקים בגימטריא הטבע²²), דבכללות הוא אור הממלא שמתלבש בעולמות לפי ערכם, ושרש הנסים הוא משם הוי', דבכללות הוא אור הסובב שלמעלה מעולמות. ומזה מובן, דהנסים שאינם מלובשים בטבע, שרש המשכתם הוא מהגילוי דהוי' עצמו, שלמעלה מהתלבשות בשם אלקים, והנסים המלובשים בטבע שרש המשכתם הוא²³ מהגילוי דשם הוי' כמו שמתלבש בשם אלקים²⁴.

ויובן זה עד"מ בכח הרצון שבאדם (דרצון הוא משל על אור הסובב), שיש בו ב' מדיגנות. רצון שלמעלה מטעם, ורצון שמתלבש בטעם. ובזה גופא (ברצון המלובש בטעם) שני אופנים²⁵. דעם היותו

17) להעיר ממה שאמר אדה"ז בחג הגאולה י"ט כסלו תק"ס: "ברוך שעשה נסים לאבותינו הבעש"ט ורבינו הרב המגיד, בימים ההם פורים וחנוכה, בזמן הזה י"ט כסלו" (לקו"ד כרך א כא, א. הוספות לאוה"ת חנוכה כרך ה תתריד, א).

18) ולהעיר ממ"ש אדמו"ר הזקן בנוגע לגאולת י"ט כסלו: "הפלה ה' והגדיל לעשות בארץ כו' אשר נתגדל ונתקדש ברבים ובפרט בעיני כל השרים וכל העמים כו' אשר גם בעיניהם יפלא הדבר הפלא ופלא כו'" (אגרות-קודש שלו ח"א סי' לח [בהוצאה החדשה — סי' נט]. וש"נ).

19) ראה תו"א מג"א ק, א. אוה"ת אחרי ע' תקסד. ביאוה"ז שם ע' שיו. ובכ"מ. 20) נדה לא, א.

21) ראה סידור ופיה"מ שם. סד"ה החדוש תרס"ו. סה"מ תרע"ח ע' פט.

22) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). וראה שם שער האהבה ספ"א ד"ה וכדי להבין (נב, ד). של"ה פט, א (דאיאת בזהר); קפט, א (ומרוזו בזהר); שח, ב. שו"ת חכם צבי סי"ח. שער היחוד והאמונה רפ"ו.

23) ראה פיה"מ שם פק"מ (צד, ד).

24) והגם דגם התהוות הנבראים (כפי טבעם) הוא לא משם אלקים עצמו אלא מהארת שם הוי' שבשם אלקים — יש לומר, דבנסים המלובשים בטבע, גם כשלבושי הטבע מסתירים לגמרי, הגילוי דשם הוי' הוא באופן נעלה יותר. שלכן הם נסים (אלא שאין מכירים בהם). וראה לקמן בפנים שהוא דוגמת שהרצון מטה את השכל באופן שנורגש בו שהוא סובר כן מצד עצמו — אף שבאמת אין לזה מקום בשכל, והוא רק מצד הרצון.

25) ראה עד"ז לקו"ש ח"ח ע' 5.

מלוכש בטעם, ניכר בו בגילוי שבעיקרו הוא רצון (שלמעלה מטעם). ושהרצון מטה את השכל באופן שהשכל עצמו נעשה כפי הרצון, ונרגש בו דזה שהוא סובר כן הוא (לא מצד הטיית הרצון אלא) מצד השכל²⁶. ועד"ז הוא בנמשל, בגילוי אור הסובב, שיש בו דוגמת ג' דרגות הנ"ל, שהם שרש ג' הסוגים בנסים, נס שלמעלה מהטבע לגמרי, נס המלוכש בטבע באופן שניכר הנס שבו, ונס המלוכש בטבע באופן שהטבע מסתיר הנס שבו.

(ו) **והנה** זה שנס הוא מלשון הרמה, שע"י הנס נעשה הרמה ועלי' בהטבע, הוא בעיקר בהנסים המלוכשים בטבע²⁷. שבהנסים שלמעלה מהטבע, הגילוי דשם הוי' שלמעלה מהטבע הוא באופן שהטבע (הנמשך משם אלקים) בטל ע"י הגילוי, שידוד מערכות הטבע, וענין נס מלשון הרמה שהגילוי דשם הוי' הוא באופן שהטבע (שנמשך משם אלקים) מתעלה בהאור דשם הוי', הוא (בעיקר) בהנסים המלוכשים בטבע. אלא שאעפ"כ, מזה שגם הנסים שאינם מלוכשים בטבע נקראים בשם נס מלשון הרמה, מובן, שגם ע"י נסים אלו נעשה הרמה ועלי' בהטבע. דכיון²⁸ ששידוד הטבע שע"י הנס הוא רק בפרט אחד ולא בכללות הדבר [כהנס דקריעת ים סוף, שהשינוי (שידוד הטבע) הי' רק בזה שהמים נצבו כמו נד וכחומה²⁹, אבל עצם חומר המים נשאר כמו שהי' מקודם³⁰], נמצא, שגם בנסים אלה, הגילוי דשם הוי' הוא בהתלבשות בהטבע של כללות הדבר שנעשה בו הנס, ועי"ז נעשה בו הרמה ועלי'³¹.

26 וע"ד שוחר, דהגם שזה סובר כן הוא מפני שהרצון מטה את השכל (ולא מצד השכל עצמו), נרגש אצלו שהשכל מצד עצמו מחייב כן (כדמוכח מזה שהשוחר יעזור).
 27 ולכאורה יש לומר, דהרמת הטבע הוא גם בהנסים דאין בעל הנס מכיר בנסו. ואדרבא, כיון דזה שנסים אלו הם מוסתרים הוא מפני שהטבע עצמו נעשה כן (כנ"ל סוף סעיף ה) — הרי הרמת הטבע שבהם הוא עוד יותר.
 28 ראה בארוכה ד"ה נתת ליראיך ה'תשי"ב [סה"מ תשי"ב ע' שלב ואילך]. וראה עד"ז סה"מ תרע"ח ע' פט.
 בפיה"מ פקל"ט דגם ביטול הטבע הו"ע של הרמת ועליית הטבע. אבל בסה"מ תרע"ח שם מבואר כבפנים.

29 לשון אדמו"ר הזקן בשער היחוד והאמונה פ"ב. וראה לקו"ש ח"ו ע' 90 הערה 27.
 30 שגם הנס דקריעת ים סוף הוא יש מיש ולא יש מאין (ראה שעהיה"א שם).
 31 להעיר מפרש"י עה"פ חוקת כא, ח "ולפי שהוא גבוה .. קוראו נס". היינו, דב"נס" שני ענינים: שהוא עצמו גבוה ומרומם, ונס מלשון הרמה, שעל ידו נעשה הרמה בענין שני. ועפ"ז יש לומר, דזה שהנסים שאינם מלוכשים בטבע נקראים בשם נס הוא (בעיקר) מפני שהם עצמם הם גבוהים (אלא שיש בהם גם הענין ד(נס מלשון) הרמה, הרמת הטבע). וראה סה"מ תרע"ח ע' פט "נס הוא ל' רוממות .. גילוי בחי' רוממות הא"ס שלמעלה מהטבע .. ולכן בהנס מתבטל הטבע", ולאח"ז מוסיף עוד ענין "נס שהוא ל' רוממות היינו רוממות הטבע".

ז) וזהו אומרו אין אנו יודעים במה לשמוח אם ביום או בהקב"ה, דבכל נס יש שני הענינים דיום ודהקב"ה. דהרמת הטבע שע"י הנס הוא יום. וכנ"ל (סעיף ב' וג') דע"י הנס נעשה הרמה ועל"י בהזמן (היום) שבו נעשה הנס. והנס עצמו, שענינו הוא למעלה מהטבע, שרש המשכתו הוא מאוא"ס שלמעלה מעולמות (אור הסובב) כמו שמאיר ומתגלה בעולם³² באופן דסובב ומקיף, הקדוש ברוך הוא. וכמבואר בכ"מ³³ דזה שקוראים אותו ית' בשם הקדוש ברוך הוא, קאי על עצמות אוא"ס שקדוש ומובדל מעולמות כמו שהוא נמשך (ברוך מלשון המשכה) בעולמות באופן דסובב ומקיף. ואין אנו יודעים במה לשמוח אם ביום או בהקב"ה, כי בכל אחד מהם יש מעלה שאינה בהשני. דבדרגת האור, הנס עצמו (הענין דשירוד הטבע) הוא נעלה הרבה יותר מהרמת הטבע שע"י הנס. דהנס עצמו (שירוד הטבע) הוא הגילוי דאור הסובב שלמעלה מעולמות, משא"כ הרמת הטבע שע"י הנס הוא הגילוי דאור הסובב כמו שמתלבש בעולמות. אבל בהגילוי, הענין דהרמת הטבע הוא נעלה יותר. דבהנס עצמו, הגילוי דאור הסובב, אין לאדם השגה בזה. שלכן נק' הנסים בשם נפלאות, דפלא הוא שאינו מושג בשכל. ולא עוד, אלא שכשאדם רואה דבר פלא הוא משתומם על זה, דהשתוממות הו"ע הביטול³⁴. וכמבואר בכ"מ³⁵ בענין ארבעה שצריכים להודות³⁶, דהודאה (על הנס) הו"ע הביטול. דכמו שבעולם, ענין הנס הוא שהטבע מתבטל [דכיון שהנס בא מהגילוי דעצמות אוא"ס שלמעלה מהעולמות, שהעולם אינו יכול לקבלו, נעשה עי"ז ביטול הטבע דעולם], עד"ז הוא בנוגע להאדם, דע"י הנס הוא בא להודאה וביטול. משא"כ הענין דהרמת הטבע, שהגילוי דשם הוי' שלמעלה מהטבע נתלבש בהטבע גופא, על זה כתיב³⁷ דעו כי הוי' הוא אלקים, ידיעה והשגה. וכיון ששמחה היא בבינה דוקא, משא"כ בחכמה שלמעלה

32) דמאור הסובב עצמו, כמו שהוא למעלה מהתגלות בעולם אפילו לא באופן דמקיף ("קדוש" שלמעלה מ"ברוך") אין שייך גם הענין דשירוד וביטול הטבע.

33) לקו"ת תזריע כב, ג. וראה שם כד, א דזה שהמתיבתא דרקיעא זכו להגילוי דקוב"ה אמר טהור הוא שהשיגו "רק גילוי הרצון" כי הגילוי דקוב"ה הוא בחי' מקיף וסובב. ומזה מובן, שגם ההמשכה (ענין "ברוך") דהקב"ה הוא שנמשך באופן דמקיף, כמו שהוא קדוש ומובדל.

34) המשך תע"ב ח"ב ע' תתצד [בהוצאה החדשה — ח"ד ס"ע א'רו ואילן]. ובכ"מ.

35) סידור (עם דא"ח) מד, ד. פיה"מ ס"פ קלט.

36) ברכות נד, ב (במשנה). רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח. טושו"ע א"ח ר"ס ריט. סדר ברכת הנהנין לאדה"ז פ"ג ס"ב.

37) תהלים ק, ג. וראה פיה"מ שם פק"מ (צב, ד).

מהשגה אין שייך שמחה³⁸ [אף שגם החכמה היא שכל, אלא שהיא נקודה כללית ואינה בהתיישבות. דמזה מובן במכ"ש בנוגע לפלא שלמעלה מהשכל], לכן יש קס"ד לשמוח ביום. ויש להוסיף, דיום הוא אור וגילוי (כמבואר בארוכה בהמאמר דבעל הגאולה בתחלתו). וזהו לשמוח ביום, דהטעם על הקס"ד לשמוח בהיום שנעשה בו הנס (הענין דהרמת הטבע) הוא, כי ענין זה הוא יום, אור וגילוי (שבא בידיעה והשגה).

ח) ובא שלמה ופירש נגילה ונשמחה כך בהקב"ה כך ביראתך כו', דפירוש כך בהקב"ה (שפירש שלמה) הוא בהקב"ה עצמו שלמעלה גם מסובב. וכמבואר בכ"מ³⁹ דפירוש כך הוא כך בעצמותך. דהחידוש של שלמה (החכם מכל אדם⁴⁰) הוא דרש הנסים הוא מהעצמות. דזה שהגילוי דשם הוי' שלמעלה מהטבע נתלבש בשם אלקים בגימטריא הטבע (דענין זה הוא בכל הנסים, גם בהנסים שלמעלה מהטבע, כנ"ל סעיף ו), וגם לאחרי התלבשותו בטבע ניכר בגילוי (גם בהנסים המלוכשים בטבע, כהנסים דחנוכה ופורים) שהוא נס (הגילוי דשם הוי') שלמעלה מהטבע, הוא בכח העצמות שמחבר ומאחד שני הפכים.

וזזהו הקשר דשני הפירושים בנגילה ונשמחה כך, כך בהקב"ה (כפירוש המדרש) ובך בעצמותך, כי החיבור והיחוד דקדוש וברוך (סובב וממלא) הוא בכח העצמות. וכיון שהפסוק נגילה ונשמחה כך מובא במדרש בהמשך לשתי הסברות (בענין השמחה בהנסים), אם לשמוח בהקב"ה (בהנס עצמו שנמשך מאור הסובב) או לשמוח בהיום (מהתלבשות הסובב בממלא, שעיי"ז מתלבש הנס בטבע), והחידוש דשלמה הוא שהשמחה צריכה להיות כך בעצמותך שמחבר שני הענינים, לכן אומר כך בהקדוש ברוך הוא (ולא כך בעצמותך), כי כח העצמות שמתגלה בנסים הוא בזה שמאחד ב' הבחינות דקדוש וברוך.

ט) וממשיך במדרש כך ביראתך כך בתורתך כך בישועתך, דהמשכת העצמות היא ע"י היראה. וכמבואר בכ"מ⁴¹ החילוק בין אהבה ליראה, דע"י האהבה, כיון שהיא מציאות והתפשטות, מגיעים

38 לקו"ת צו יא, ג ואילך. פיה"מ פקמ"ח (צח, סע"א ואילך). ובארוכה — ד"ה שמח תשמח תרנ"ז בתחלתו.

39 ראה בהמאמר דבעל הגאולה בסופו. אוה"ת דרושים לסוכות ע' א'תשס. סה"מ ה'תש"א ע' 94. בהנסמן להלן הערה 54.

40 ראה מלכים"א ה, יא.

41 קונטרס העבודה פ"ג (ע' 18).

בהגילויים דאוא"ס (התפשטות), ודוקא ע"י היראה שהיא ביטול, ועד ביטול שמצד עצם הנשמה, מגיעים בהעצמות. אבל, זה שע"י היראה מגיעים בהעצמות, הוא בהעלם, ובכדי שיהי' גילוי העצמות הוא ע"י התורה, תורה אור⁴². דהגם שהביטול דיראה הוא מצד עצם הנשמה, דשרש הנשמות הוא למעלה משרש התורה⁴³, הרי הגילוי דכל ענין (גם דשרש הנשמות כמו שהם מושרשים בהעצמות) הוא ע"י התורה.

ויש להוסיף, דמכיון שאסתכל באורייתא וברא עלמא⁴⁴, כל ההמשכות שבעולם הם ע"י התורה. ושני הענינים דלמעלה מהטבע (בל"ג) ודטבע (גבול) שבעולם, נמשכים משני הענינים דבל"ג וגבול שבתורה. וכמבואר בכ"מ⁴⁵ עה"פ⁴⁶ עוטה אור כשלמה, שגליא דתורה (השלמה דתורה) היא במדידה והגבלה, ופנימיות התורה (האור דתורה) הוא בלי גבול. וע"י היחוד דשני הענינים בתורה, שהגליא והפנימיות הם תורה אחת, ובפרט ע"י עסק התורה באופן שבלימוד הנגלה נרגש אצלו בגילוי הפנימיות דתורה (הנפלאות שבתורה), עי"ז נמשך בעולם החיבור דלמעלה מהטבע עם הטבע, ובאופן שגם בהטבע יהי' נרגש בגילוי הנפלאות שלמעלה מהטבע.

וזהו כן ביראתך כן בתורתך כן בישועתך, שבתחילה צ"ל ביראתך שע"י ממשיכים את העצמות, ולאח"ז בתורתך (תורה אור) שע"י נעשה גילוי העצמות, ומזה נמשך להיות כן בישועתך, דהגם שהיו במצב שהוזקקו לישועה, וגם לאח"ז (כיון שנמצאים עדיין בגלות), הישועה היא בלושי הטבע, מ"מ ניכר בה בגילוי, ובאופן דראו כל אפסי ארץ, שהוא נס גלוי שלמעלה מהטבע.

וממשיך במדרש, אמר ר' יצחק⁴⁷ כך בעשרים ושתים אותיות שכתבת לנו בתורה, דזה שע"י התורה נמשכת הישועה באופן הנ"ל הוא בעיקר באותיות התורה. ושני ענינים בזה. כי החיבור דלמעלה מהטבע עם הטבע הוא בכח העצמות (כנ"ל), ואותיות התורה הם כלים

(42) משלי ו, כג.

(43) ראה ד"ה אז ישיר תרס"ה (סה"מ תרס"ה ע' קיט ואילך). עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' רח ואילך). ה'ש"ת פ"ג (סה"מ ה'ש"ת ע' 61 ואילך). ובכ"מ.

(44) זח"ב קסא, א"ב.

(45) המשך דע"ר"ב ח"א ספ"ח [בהוצאה החדשה — ע' יט]. סה"מ ה'ש"ת ע' 67. ועוד.

(46) תהלים קד, ב.

(47) ולהעיר דיצחק הוא שמו (השני) של בעל הגאולה.

להמשכת העצמות (כמבואר בהמאמר דבעל הגאולה). והחיות של כאו"א מישראל הוא ע"י שיש לו אות בתורה⁴⁸, ולכן, בכדי שיהי' נגילה ונשמחה כך (דענין השמחה היא גילוי החיות עד לגילוי פנימיות החיות⁴⁹), הוא ע"י אותיות התורה, שמהם נמשך חיות לכ"א מישראל.

י) והנה ידוע⁵⁰ ששמחה פורצת גדר. ומובן, שהגדרים שנפרצים ע"י השמחה הם רק הגדרים של אותה הבחינה שבה היא השמחה. ולכן, כאשר השמחה בהנסים היא מצד הגילויים דממלא וסובב (יום והקב"ה), שהם בגדר ידיעה (אין אנו יודעים), נשארים עדיין הגדרים שישנם בהבחינות שלמעלה מידיעה. משא"כ ע"י השמחה דנגילה ונשמחה כך בעצמותך, נעשה פורץ, פריצת כל הגדרים. ועי"ז מיתוסף עוד יותר בהחיבור דלמעלה מהטבע עם הטבע שנעשה ע"י גילוי העצמות.

וזוהו זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, דע"י השמחה בזה היום (באופן דנגילה ונשמחה כך), מיתוסף עוד יותר בהגאולה, שהיא באופן נעלה עוד יותר מכמו שהיתה בפעם הראשונה (כפי שנמשכה מלמעלה, לפני השמחה). וכיון שבהגאולה די"ב תמוז נגאלו כאו"א מישראל, גם אלו אשר בשם ישראל (רק) יכונה⁵¹, לכן, גם ההוספה בהגאולה בכל שנה, שנעשית ע"י שמחת הגאולה, היא נמשכת לכאו"א מישראל, להגאל מכל הענינים המונעים ומעכבים לתומ"צ. וע"פ הידוע שכל הגאולות שייכות זל"ז כי כולם גאולה נקראות⁵², יש לומר, דע"י השמחה בחגיגת הגאולה, תהי' הוספה גם בגאולה העתידה, שם נשמחה בו⁵³, בו בעצמותו⁵⁴, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

48 ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תשעט. וש"נ.

49 ראה לקו"ת שלח מא, א.

50 ראה המשך שמח תשמח תרנ"ז ס"ע 49 (סה"מ תרנ"ז ע' רכד) ואילך. ועוד.

51 ל' כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל הגאולה במכתבו לחגיגת י"ב-י"ג תמוז בפעם הראשונה

— ט"ו סיון תרפ"ח (נדפס בסה"מ תרפ"ח ע' קמו ואילך. ה'תשי"ח ע' 263 ואילך. אגרות-קודש שלו ח"ב ע' פ ואילך).

52 ראה פרש"י ד"ה אתחלתא דגאולה — מגילה יז, ב.

53 תהלים סו, ו. וקאי על הגאולה העתידה — ראה שער האמונה רפנ"ב. שם ספנ"ו.

ובכ"מ.

54 ראה תו"א בשלח סד, סע"ב. שער האמונה ספנ"ו. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א

ע' שפד. אוה"ת שבהערה 39. ובכ"מ.

נדפס על ידי ולזכות

יוסף יצחק הכהן בן רישא
וזוגתו **נחמה דינה בת מלכה רייזל**

מנחם מענדל בן עליא שושנה
וזוגתו **רחל פייגא בת מרים שפרינצא**

שלום דובער בן רבקה נעמי
וזוגתו **אסתר בת מרים**

ומשפחתם שיחיו לאורך ימים ושנים טובות
להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה
בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות
ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב